

ÚJKELET

..... Izraeli magyar nyelvű független lap

#Izrael2020

Az ország zárva, a szívünk nyitva!

Központ, itt a Róka

Spontán arab nyelvlecké
Borgula-módra, Júdea és Szamáriában
5. oldal

Herzl álma, Kremenezky valósága

Forgács András portéja a 7. oldalon

Népforradalom korona idején

Frank Peti tudósít a tüntetésekről
12. oldal

Az ember mindent kibír, kivéve a bizonytalanságot

Krasznai Éva cikke a 16. oldalon

Fókuszban Elá

Salamon Sára családi fotóprojektje
a 21. oldalon

Bnai Brith konferencia, csak azért is!

Zoom-szeminárium
beszámoló
a 32. oldalon

Megtérés önmagamhoz

Hebeburgya M új élete
a 44. oldalon,
Kovács Kata tollából

Kedves Olvasóink!

Péntek délutánonként volt egy fél óra, amikor elcsendesült Izrael. Nyugalom szállt az utcákra, a lelkekbe, a motorosok is halkabban brummogtak. Álom-szerű volt az ünnepbe átfolyó, az időfolyamot átértékelő félórás pillanat. A hétköznapiak során felhalmozódott feszültséget, idegeskedést halk elégedettség váltotta fel. Hat nap alatt mindannyian építettünk egy nagy dombot, annak tetejére ültünk ilyenkor kényelmesen, és gyönyörködtünk a tájban.

Március óta a heti szempillantásnyi időre zajtalan Izrael most állandóra nyújtott csendben él. Már második alkalommal zár körül bennünket a járvány okozta hangtalanság.

A lakást csak gondosan eltervezett céllal hagyjuk el, élelmiszert meg a háztartásban szükséges, mindenféle dolgot azért tudunk vásárolni, az utcákon kilométeres körzetben kóborolhatunk a házikedvencekkel vagy némi testedzés végett, arcunk új ruhadarabja sok mindent zavar, de legalább a méltatlanul elhanyagolt könyökünk értelmet kapott az új világrendben, üdvözlésre használhatjuk. A virtuális életünkben akaratlanul is több

hírt olvasunk és nézünk. A technika és az élet varázsolt nekünk pár órát, amikor egy képernyőre meredve magunkban beszélünk/vagyunk – és mégsem. Aggódunk a szemünk világáért, aggódunk az oktatás zoomos színvonaláért, aggódunk a munkahelyeken szaladgáló gyerekek jövőjéért, aggódunk szeretteinkért, akik elvesztették állásukat, aggódunk a betegekért, aggódunk, hogy mikor és hogyan kapjuk el mi a vírust, aggódunk, hogy ki lesz az új amerikai elnök és aggódunk, hogy az amerikai választás hogyan befolyásolja az izraeli és a magyar kormányfőt. Bizonytalan minden, hogy miért és meddig korlátozzák a szabadságunkat, meddig tart a maszkos időszak, meddig fertőz a koronavírus, meddig tart a türelmünk.

Mert most mégsem egy hosszúra nyúlt sábesz előtti szent, csendes délutánban élünk immár hét hónapja, hanem egy erőszakosan elcsendesített Izraelben. Belesajdul a szívünk, látva a demonstrációkat, az utcasarkokon, kereszteződésekben, tereken, hidakon, felüljáró-

kon zászlókat lobogtató, hazájukat jobbitani igyekvő izraelieket. A ránk borult állandó csendet a hazaszeretet békés hangjával megtörő tüntetőket üdvözli Frankpeti helyszíni tudósítása, a jelenlegi időszakban felmerülő lelki változásainkat elemzi Krasznai Éva, a húzós jelenünkben felettébb hasznos emlékezet és a felidézés fontosságára tanít Schnapp Lea. A humor a legjobb barátunk most is, ahogyan Borgula András és az izraeli hadseregben szerzett élményeiről fogalmazott tárcája mutatja. Az Új Kelet legújabb kabalája, Hebehurgya M káprázatos látomásai folytatódnak Kovács Kata tollából és Silló Sándor sóvárgása a balatoni tájak után megmelengeti a koronába belefáradt lelkünket.

A jelenünkről szól az őszi lapszám, arról, hogy miért nincs időnk, amikor pont időt kaptunk ajándékba az élettől. Különböző nézetek, perspektívák és vélemények ölelik körül száz karral hűség és megbecsült szerzőink írásait, melyekhez kellemes olvasást kíván minden kedves Olvasónak az #Új-KeletNemARégi szerkesztősége.

Főszerkesztő: Vadász Éva (Tel-Aviv) **Vezető szerkesztő:** Steiner Kristóf (Methana) **Olvasószerkesztő:** Bedő J. István (Budapest) **Korrektor:** Sebő Anna (Tel-Aviv) **Képszerkesztő:** Salamon Sára (Tel-Aviv) **Tördelő:** Szász Julianna (Budapest) **Címlap:** Győri Márton (Budapest) **Szerzőink:** Arie Singer (Sidney), Avi Ben Giora (Bécs), Bedő J. István (Budapest), Borgula András (Budapest), Forgács András (Budapest), Frank Peti (Karmiel), Győri Márton (Budapest), Halmos Sándor (Debrecen), Kovács Kata (Szeged), Krasznai Éva (Budapest), Nimrod Dagan (Methana), Salamon Sára (Tel-Aviv), Schnapp Lea (Jeruzsálem), Silló Sándor (Tel-Aviv), Steiner Kristóf (Methana), Turcsányi Gabriella (Budapest) • **Email:** editor@ujkelet.com, ujkelet@gmail.com • **Új Kelet online:** www.ujkelet.com • **Ára:** a Covid-19 járvány idején ingyenes • Az Új Kelet újságot 1918-ban Kolozsváron Chaim Weissburg alapította • **Felelős kiadó:** Salamon Sára, Steiner Kristóf, Vadász Éva • **Hirdetés:** +972-54-472-7472 • **Információ a terjesztésről:** +972-50-528-8982

A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. A kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Pár mondatnyi jegyzet, jobbára önmagamnak, hisz úgyse nagyon olvassa más, új festményem kapcsán, jegyzetfüzetem lapjaira:

Ha kérdik egyszer;
Festő szerettem volna lenni egy országban, ahol a Festészet még a festőket sem érdekelte.
Ha kérdik egyszer; hittem a költészet súlyát, egy országban, ahol a versek már rég semmit sem jelentettek.
Ha kérdik egyszer; ittam a filozófia minden szavát egy országban, ahol kinevették a filozófusokat.
Ha kérdik egyszer; minden képemhez úgy kezdtem hozzá, hogy az majd, ha csak egy másodpercre is, de megállítja az Idő kerekét, de mindenki csak az óráját nézegette zavartan és sietve.
Ha kérdik egyszer; hittem a művész függetlenségében és a szabadságban, egy országban, ahol minden elven ott volt az árcédula.
Ha kérdik egyszer; hittem, hogy a művészet, az alkotás gyógyír, a lélek és a szellem valódi balzsama, miközben naponta láttam, ahogy gúnyolják, röhögik, alázzák és rugdossák az útszélén kuporgó „haszontalan naplopót”.

Ha kérdik egyszer; sok álmom volt,
ma már elfelejtettem mind.
Ha kérdik egyszer; volt bennem tűz,
ma már nem lobog.
Ha kérdik egyszer; szerettem az Életet,
ma már elmúlni tanulok.
Ha kérdik egyszer;

Nem kérdik soha.

A festmény adatai: Györi Márton:
Ha kérdik egyszer (2020, olaj-vászon
70x70 cm, magángyűjteményben)

Ehavi számunk címlapján Györi Márton *Ha kérdik egyszer* című festményét láthatják, melyet a festő-költő engedélyével közölhetünk.

Ám a jóváhagyás mellé egy hosszabb üzenetet is kaptunk tőle, egy versét. (A szerkesztő megjegyzése: a címe maga is szinte vers...)

Az Új Kelet mindkettőt nagyon köszöni.

A képet inspiráló, a festmény születését bennem megpendítő csodálatos Zelk Zoltán költemény:

Zelk Zoltán: *Ha kérdik egyszer*

Kertben szerettem volna ülni,
így álmodtam én őszömet,
nagy csend fényében elmerülni,
míg lassún hulló levelek
vállig, homlokig boritnának,
szépen halni megtanítnának -
az elmerengő képzelet
esztendeim kemény szálából
ily lánynak szötte őszömet.

Szerettem volna ülni lócán
alkonyidőn, a ház előtt
hallgatni utak csobogását,
köszönteni az elmenőt.
így lettem volna gazda s vendég,
így mondtam volna szép jóestét
mindenkinek, mikor az ég
a sárguló napot leejti,
mint őszi ág a levelét.

Nem kertben, nem ház előtt lócán,
ülök a világ küszöbén,
s ha kérdik egyszer, mi járatban,
mit végeztem e földtekén,
ki oly ritkán s dűnnyögve szóltam? -
de a szegénynek szava voltam,
ezért voltam, lehettem én
egyszerre alkony s pirkadó nap,
egyszerre bánat és remény.

Keleti 100!

EMLÉKKÖNYV A TORNÁSZBAJNOK TISZTELETÉRE

BJI

A Dávid Sándor–Dobor Dezső szerzőpáros egy éve látott neki, hogy Keleti Ágnes előtt tisztelegve megírja a sokszoros érmes tornász eddigi csaknem száz évének történetét. A novemberben megjelenő kötetben egykori sporttársak nyilatkoznak a „világ nyolcadik csodájának” nevezett sportolóról.

www.olvassbele.hu

Az ötszörös olimpiai győztes a világ jelenlegi legidősebb olimpiai bajnoka. Századik születésnapja a jövő év január 9-én esedékes – s mindenki reméli, hogy az év elején egészségben találja, s köszöntheti fel.

Keleti Ágnes most a koronavírus miatt a szokottnál természetesen óvatosabban él, ő maga is és környezete is ügyel az óvintézkedésekre. A rendszeres szobai mozgástól azonban semmi nem térítheti el. Ennek és a helyesen megválasztott étrendnek köszönhetően továbbra is fitt és jó kedélyű. Nehezen viseli, hogy a kórkázatokra való tekintettel nem hódolhat mindenkor kedvenc szórakozásának, az utazásnak. A tavaly őszi barcelonai és a karácsonyi bécsi kirándulás óta már nem is lépte át a határt. Számára is maradt a belföld, a vírus első hullámát a Mátrában vészelte át, ősszel pedig – amíg az időjárás megengedte – Balatonfüreden időzött sokat, a sétány közönségének nagy öröme.

A Dunán is feltűnt egy motorcsónaktúra vendégeként, ami olyan jól sikerült, hogy az ott készült kép került fel a címlapjára az életét bemutató könyvnek, melyből barátai, rajongói és sporttársai megismerhetik teljes élettörténetét, szemléletét és gondolatait a világról.

A könyv címe tárgyilagos: Keleti 100, de sokkal érzelmentelibb az alcíme, a főszereplő életelve: „Mert szerettek élni!”. Keleti Ágnes nyáron az ideje egy részét fényképei válogatásával töltötte, mert ezzel is igyekezett segíteni a könyv sikerét.

A két sportújságíró, Dávid Sándor és Dobor Dezső egy éve kezdett neki a műnek. A csaknem száz évnyi életút megrajzolásához hozzájárult harminchat egykori sporttárral készült interjú is a „világ nyolcadik csodájaként” is aposztrofált tornászról. Megszólalnak hazaiak és külföldiek (Ausztrália, USA, Izrael), köztük a tornászok mellett a magyar olimpiai csapatok még élő tagjai, olimpiai bajnokok és érmesek, olimpiakonok: Korondi Margit, Bodó Andrea, az öttusázó Benedek Gábor, az úszó Gyenge Valéria, a törőző Dömölky Lidia, Ducza Anikó, Makray Katalin, Müller Kati.

Olyanok is beszélnek az újságíróknak, akik azóta már nincsenek közöttünk: a két szintén tornász Köteles Erzsébet és Tass Olga, a vízilabdázó Kárpáti György, akik – akkor persze senki sem gondolta volna – életük utolsó interjút adták az emlékkönyv számára. Érdekes meglepetés, hogy a megszólalók között találjuk a századunk elején a Tudományos Akadémia elnökeként közismertté vált Vizi E. Szilveszter gyógyszerkutatót, aki fiatalon tornászként volt ismert.

A boltokba novemberben kerülő kötetet több mint 100 fekete-fehér fénykép és 30 oldalnyi színes fotó teszi teljessé. ■

A kiadást az Élet Menete és a Dohány utcai Zsinagóga Alapítvány támogatta. Cikkünkhöz felhasználtuk a mazsihisz.hu írását.

<https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/kozelet/keleti-100-emlekkonyv-a-tornasz-bajnokno-tiszteletere>

Subidubidú

Borgula András

A legveszélyesebb vagy legizgalmasabb feladatok is unalmasnak tudnak válni a hadseregben egy idő után

I998 nyarán a lezárt területeken (Júdeá és Szamária) teljesítettünk szolgálatot a századommal. Nem tipikus nehéztüzérségi feladatok voltak ezek, ez ugyanis viszonylag sűrűn lakott terület, ahol a palesztin és a zsidó

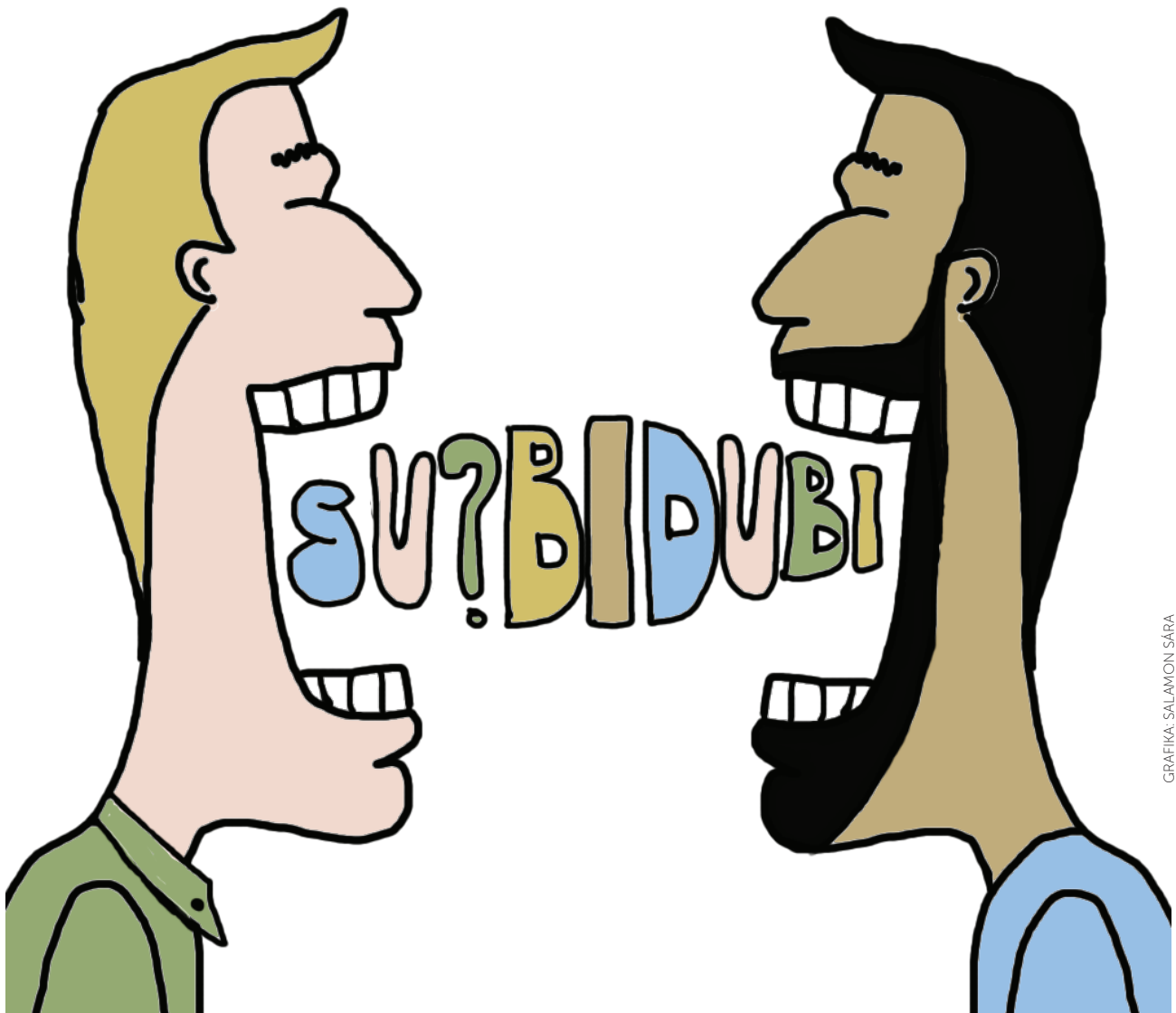
lakosság szigorúan elkülönülve él, ágyúknak nincs helye erre felé.

Mi, hogy a telepés zsidókat védjük, és hogy „jól láthatóan jelen legyünk”, mindenhol jelen voltunk. Naponta véletlenszerű útlezárásokat hoztunk létre, és ellenőriztünk mindenkit, aki arra járt. Unalmasnak tűnhet, pedig egyáltalán nem veszélytelen feladat. Sokszor bukkantunk így olyan emberekre, akik életveszélyesek... Véreskezű, körözött terroristák (szerintük hős szabadságharcosok) vagy akár kábító-

szercsempészek, akiknek, ha bajba kerültek, rögtön viszketni kezdett a mutatóujjuk.

Eleinte nagyon óvatosak voltunk, és mindent a könyv szerint csináltunk: egy ellenőrzi a papírokat, egy biztosítja, egy védi a hátunkat, a tiszt pedig belátása szerint helyezkedik, és ha kell, bármikor közbelép. Minden megállított autó magában hordozza a konfliktus lehetőségét.

Nos, elég két hét és napi 5-600 ellenőrzött autó, és máris olyan

unalmassá válik a nagy harci helyzet, hogy még az eleinte izgalmasnak tűnő szituációk is rutinná váltak.

Háfszek el motor (állítsd le a motort), dzsib el aujá (add ide a papírokat), eftách el bágázs (nyisd ki a csomagtartót) – hangzott el erős angyalöldi kiejtéssel, ami néha eléggé komolytalanná tette az átvizsgálást. Emiatt aztán el-elvonultam a szakaszomtól, gondoltam, elvannak hadnagy nélkül is, és amíg ők dolgoztak, én – sajnos az életemben ez elég gyakran megesik –, figyeltem az embereket. Gondoltam, majd hasznát veszem ennek is, ha egyszer rendező leszek. Néztam az arcokat, figyeltem a kocsiban ülő nők riadt vagy dühös tekintetét, a gyerekek kíváncsi és néha ellenséges pillantásait, és – ezt nem lehet máshogy mondani –: bambultam.

Szóval nagyjából két hét telt el, amikor egy bambulás közepén hatalmas röhögésre lettem figyelmes. A katonák a fegyvereket leeresztve eleinte egyedül, majd kicsit később a sofőrrel együtt úgy röhögtek, hogy szinte összepisálták magukat. A sofőr lecsukta a csomagtartó tetjét, és még mindig röhögve elindult, a mögötte jövő autóknak meg csak integet a szakaszom, hogy menjenek, mert ők nem tudják abahagyni a röhögést. Mi vaaaaa?

Eleinte két lehetőséget fontolgattam:

1. Kitért a béke, bemondták a rádióban, hogy másnap leszerelhetünk, és mindenki kap egy tál ingyen humuszt a környék legjobb falafelezőjében. (Esélytelen.)

2. Mégis kitalálták a palesztinok a gyilkos viccet, amit a Monty Python szerint az angolok vetettek be nagy sikerrel a náci ellen. (Még esélytelenebb)

Má? Mákará? (Mi van, mi történt?) – ordítottam, és minden erőmet összeszedtem, hogy ne kezdjek el én is röhögni azon, ahogy ez a három barom a térdét csapkodja és levegőért küzd.

Egyszer-kétszer-háromszor is nekirugaszkodtak, hogy elmondják, mi történt, de minden próbálkozás röhögésbe fulladt. Megmutatjuk! Mutassuk meg! – mondta Nádáv, a helyettesem, aki eddig a pontig a Fapofa becenévre hallgatott. – Azt tudod, hogy mondják arabul, hogy: mi? Micsoda?

– Nem.

– Su.

– Su. Értem, és akkor most mi van? Ezen kellene nevetnem?

– Nem, dehogy. Most figyelj.

Összeszedték magukat, és a lehető legkomolyabb és legfenyegetőbb arccal leintették a következő kocsit. Keztem valami rosszat sejteni, nehogy valami megalázó vagy aljas dolog történjen, ami viccesnek tűnik, de a katonai bírószágon már nem lesz az. (Ilyenre is volt már példa.)

– Háfszek el motor, dzsib el aujá, eftách el bágázs – hallom ezredszer is.

A gyanakvó sofőr természetesen engedelmeskedik, a papírjai rendben vannak, valószínűleg sokadszor állítottuk meg azon a héten, és mindig ugyanaz történt vele.

A katonák – a megszokottól eltérően – odaállnak a csomagtartó mögé, és tágra nyílt szemekkel bámulnak a csomagtartóba.

– Bidubi? BIDUBI??? – kérdezi egyikőjük. Ennek semmi értelme, gondolom. Se arabul, se héberül nem jelent semmit az, hogy bidubi, akkor meg minek mondja, ráadásul ekkora kérdő hangsúllyal.

– Su bidubi? – kérdezi Muham-

mad, a sofőr, aki szintén nem érti, mit akarnak tőle. – Subidubi?

Kész. Mindenki röhög. Nagyon. Subidubi... subidubi... – mondja Nádáv, miközben konkrétan sír a röhögéstől. A 13. kerületi csávó (én) meg az arab csávó – ugyan fáziskéséssel, de – szintén elkezd röhögni és subidubizni.

Elnézést kérek Muhammadtól, hogy feltartottuk, és megígérem, hogy ez nem fog még egyszer előfordulni, de ő csak röhög, és azt mondja, ez volt a legviccesebb átvizsgálása, amióta csak él. Beül, elhajt. Reménykedem, hogy semmi nem volt eldugva a kocsiban, mert akkor az már Jeruzsálem felé tart.

Összeszedem a csapatot és röhögve leteremttem őket. Olyan magyar akcentussal, hogy hörögve fetrengenek a földön, és könyörögnek, hogy hagyjam abba, mert így még rosszabb. Megesküsznek mindenre, csak ne röhögtessem őket tovább, mert már fáj.

– Központ, itt Róka, a csapatommal befejeztük a mai ellenőrzést. Visszamegyünk –

szólok a dzsipbe hajolva a rádióba. – Befelé, barmok! – mondom a csapatnak.

– Róka, itt a központ, baj van? Még van három óra a feladat végéig!

– Engedélyt kérek a visszatérésre, ott majd elmagyarázom!

– Rendben, engedély megadva. De mi ez a sírás a háttérben? Minden rendben?

– Beszéder... hákol beszéder. (Rendben, minden rendben) – mondom, miközben elindulunk a bázisra. Lelki szemeimmel már látom, ahogy a századparancsnokságon magyarázkodom.

– Subidubi – motyogom magam elé. – Subidubi. ■

Egy hű barát

Palesztin föld

KREMENEZKY JÁNOS, HERZL TIVADAR HARCOSTÁRSA

Forgács András

Izrael állam történetének számos magyar vonatkozása van. Az államalapítás kezdetétől a védelmi háborúkon át egészen napjainkig több jeles személyiségnek voltak magyar gyökerei vagy intenzív magyar kapcsolatai. A Herzl Tivadar kezdeményezte cionista mozgalom fő célkitűzése egy nemzeti otthon létrehozása volt az egykori Izrael területén a világ különböző pontjain élő zsidóság számára.

Herzl egész életét ennek szentelte, de azt nemigen tudjuk, hogy az Orion gyár elődvállalatának, a Magyar Wolfrámlámpa Gyárnak osztrák tulajdonosa is szerepet játszott a cionista mozgalom kialakulásában és Izrael létrejöttében.

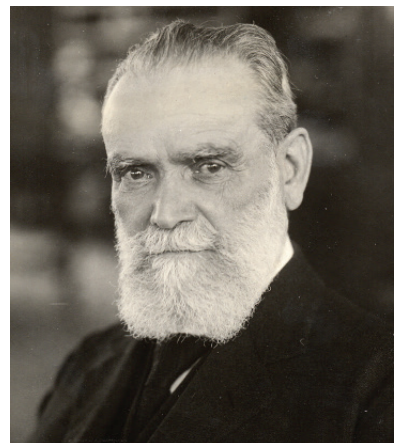
Ismerkedjünk meg ezzel az osztrák gyárossal, Johann Kremenezkyvel, vagy a régi Pesten ismert néven: Kremenezky Jánossal. 1850. február 1-jén Odesszában született. Pályafutását 1869 és 1871 között elektrotechnikusként, orosz vasúti távíróvonalak építésével kezdte. Később a berlini Műszaki Főiskolára járt. Három évvel később már a párizsi elektromos műveknél (Société Générale d'Électricité Procédé) dolgozott főmérőként. Mellesleg egy 1881-ben kifejlesztett váltóáramú generátorával kitüntetést nyert Párizsban az Első Elektrotechnikai Kiállításon.

Magyar kapcsolata még Bécsből indult. 1882-ben Bécsben, Egger Béla Bernáttal megalapította az Első Osztrák–Magyar Elektromos Világítási és Erőátviteli Vállalatot, ebből a cégből alakult ki a későbbi Egyesült Izzólámpa és

Villamossági Rt., azaz a Tungsram.

1913-ban Budapesten alapította meg új izzólámpagyárát. Az üzem 1917-től Magyar Wolfrámlámpagyár Kremenezky János Rt. néven működött. De még ebben az évben anyagi nehézségek miatt megállapodni kényszerült a konkurens Egyesült Izzóval, hogy gyára tulajdonrésze felének fejében az Izzó piaci részesedést enged át cégének. A piaci érdekházasság nem bizonyult hosszú távúnak, Kremenezky visszavásárolta a tulajdonrészét.

1924 őszén saját kereskedelmi részvénytársaságot alapított Orion Villamossági Rt. néven. A következő évtől elindult az Orion márkanév, megkezdődött a rádiólámpák [elektroncsövek – s,zerk.] és rádiókészülékek sorozatgyártása, zömmel exportra. Bár a márkanév sikeresnek bizonyult, Kremenezky 1931-ben fizetési zavarok miatt véglegesen eladni kényszerült bécsi és budapesti vállalatainak részvénytöbbségét az Egyesült Izzónak, a volt gyárainak vezetésében azonban igazgatósági tagként 1934 októberi haláláig részt vett. Az Orion védjegyű rádiók világhírűvé tet-

FOTÓ: WIKIPÉDIA

ték a budapesti gyár nevét, s ebben oroszlánrésze volt a Tungsrammal közös, 50 országra kiterjedő értékesítési hálózatnak. 1940-re a hazai rádiókészülékek mintegy 50 százalékát az Orion készítette.

„Élete a szakadatlan teremtő és alkotómunkával telt. Felismerte az új találmányok fontosságát és páratlan szervezőképességével úttörő találmányainak nagyipari értékesítését is lehetővé tudta tenni... Kremenezky János, a kimagasló szakember, a szív embere volt, aki a társadalom minden megmozdulásában kivette részét és emberségével követendő példát mutatott. Szeretett adni a rászorultaknak, segíteni a gyengéken és oltalmazni a védelemre szorultakat” – írták róla egy nekrológban.

Kremenezky és a Zsidó Nemzeti Alap

Kremenezkyt azonban nem csak az Orion rádiók tették híressé a világban. Meggyőződéses cionista volt, és aktívan támogatta Herzl Tiva-

dar mozgalmát. 1896-tól finanszírozta Herzl tevékenységét és a cionista mozgalom kezdeti időszakát. Kapcsolatuk meghittségére jellemző, hogy Herzl végrendeletében Kremenezkyt jelölte meg gyermekei gyámjaként a cionista mozgalom vezető személyiségei, Moritz Reichenfeld és David Wolffsohn mellett.

A 19. század végén, a következő elején a dél-oroszországi pogromokat követően több zsidó szervezet is foglalkozott Erec Jiszraelben, azaz Izrael földjén földek vásárlásával, melyeken mezőgazdasági településeket hoztak létre. Ilyenek voltak pl. a Zsidó Kolonizációs Társaság, a Chovevé Cion egyletei, amely a politikai cionizmus elődje volt. Magánszemélyként Edmund de Rothschild báró is támogatta ezt a kezdeményezést.

Kremenezky ugyancsak jelentős szerepet játszott az Izrael állami létének megalapításához vezető földvásárlási mozgalomban és az ezt finanszírozó Keren Kajemet Leiszrael – Jewish National Fund (KKL – JNF), azaz a Zsidó Nemzeti Alap létrehozásában.

A Zsidó Nemzeti Alap (KKL) megalapításának gondolata és megvalósítása az 1880-as évektől, az újkori letelepedés kezdetétől felvetődött, azzal céllal, hogy a zsidó nép adományaiból földeket vásároljon Izrael földjén. Ennek megalakítására az első felhívást Zvi Hermann Schapira professzor intézte 1884-ben a Katowicében megrendezett Chovevé Cion konferencián. A következő években hasonló felhívásokat intéztek közösségeikhez Johann Kremenezky Bécsben és Max Isidor Bodenheimer Kölnben. Ők hárman csatlakoztak elsőként Herzlhez a politikai cionizmus kialakulásának kezdetén, aktívan részt vállalva

az I. Cionista Kongresszust megelőző időszak szervezési munkájából. A nemzeti alap gondolata cionista körökben nagy hatást váltott ki, megalakulásával pedig a cionizmus ideológiájának egyik tartópillérévé is vált.

Amikor az V. Cionista kongresszuson (1901) a Zsidó Alap megalapítását a küldöttek ismét leszavazták az alap működésére vonatkozó jogi háttér kellő kidolgozottságának hiányában, Kremenezky elkeseredett. Herzl ekkor visszatért a küldöttekhez, hogy meggyőzze őket, szavazzák meg mégis a KKL megalapítását.

„Szeretnék, ha azonnal elindítanánk egy nemzeti alapot, igen vagy nem?” A közösségből több igen választ hallott, s így folytatta: „A kongresszusnak joga van annak eldöntésére, hogy elhalasztja-e az alap létrehozását további két évvel, vagy többel, vagy a Messiás eljöveteleig!” A tiltakozás hallatán Herzl újra szavazást javasolt a kérdésben, miszerint „az alap az egész zsidó nép tulajdonát képezi”. A kongresszus mintha átérezte volna, hogy a cionista mozgalom sorsa dől el. 105 szavazat szolt mellette és 82 ellene – viharos taps zárta a szavazást.

Az I. Cionista kongresszus után Herzl naplójában azt írta, hogy Bázelen „létrehozta” a zsidó államot. Négy évvel később ugyanitt létrehozta a KKL–JNF-et, amely ötven évvel később nagyban meghatározta az általa megálmodott Izrael állam kereteit.

Johann Kremenezky az évek során folyamatosan sürgette Herzlt és az új cionista mozgalom vezetőit, hogy alapot hozzanak létre, amely bármilyen politikai intézkedéstől függetlenül visszajuttatja a földet a zsidó nép tulajdonába.

Amikor a Kongresszus megerősítette az Alap megalakulását, Kremenezky azonnal bejelentette, hogy 10 font összegű hozzájárulást fizet. Herzl és Wolffsohn is azonnal követte a példát. A döntést követően egyszerre több ország cionista képviselői tettek ígéretet hozzájárulás befizetésére. Ezeket a hozzájárulást

mulásokat az Alap Aranykönyve első kötetének első oldalán kellett volna feltüntetni.

Az V. Cionista kongresszuson – az évekig folyó a vita után – elfogadták a Zsidó Nemzeti Alap (KKL) alapelveit, az Angol–Palesztin Társaság (Anglo–Palestine Company, AC) igazgatói bizottsága lett hivatalosan a KKL felügyelőbizottsága, élére Kremenezkyt választották. Az Alap tőkéjét 200 ezer fontban határozta meg, de mivel ez nehezen jött össze, így az első években a magánbefektetők által megvett földeket engedték át az Alap részére.

Gyakorlatias üzletemberként világios volt Kremenezky számára, hogy a zsidó nép körében népszerűsíteni kell a mozgalmat ahhoz, hogy felkeltse az érdeklődést és kedvet teremtsen az adományozáshoz. Ezért három akciót indított el.

Kezdeményezte, hogy az adományozók nevét, akik támogatták a földvásárlási tevékenységét, jegyezzék be az ún. Aranykönyvbe, a személyes részvétel szimbolikus kifejezéseként. Hiszen a felirat és az adomány egyaránt ajándék és megtiszteltetés az adományozó számára. Ezen kívül javasolta, hogy a nagyobb adományok ösztönzése érdekében minden adományt hozzanak nyilvánosságra a Die Weltben, a Cionista Mozgalom hivatalos lapjában.

A tömegek figyelmét azzal akarta felhívni a palesztin haza földvásárlási lehetőségére – és ezáltal a KKL–JNF tevékenységének támogatására –, hogy egy bécsi nyomdában KKL–JNF bélyegeket nyomtatott. Ezek a kontinenseket bejáró kis képek a világ minden sarkába eljuttatják az Alap létezésének hírért és célját, és megismerteti, népszerűsíti a cionista mozgalmat. A zsidók közösségeiben valóban divattá vált,

hogy a postai bélyegek mellé ezeket a (tulajdonképpen reklám-)bélyegeket is fragasztották.

Kremenezky másik ötlete a jótékonyági gyűjtőpersely volt. Sok száz fémdobozt gyártatott Nemzeti Alap felirattal, s ezeket eljuttatták minden zsidó közösséghez. Nyilvánvaló volt ugyan, hogy a bélyegek eladásából és a kék dobozokból származó adományok csak kis részét teszik ki az Alap költségvetésének, de fontosnak tartotta, hogy az így összegyűlt adományok is hozzájáruljanak a cionista oktatáshoz, és erősítsék a diaszpóra zsidóság kötődését Izrael földjéhez.

A KKL vagyonát is kezelő Angol–Palesztin Társaság még Herzl halála előtt úgy döntött, hogy a KKL közvetlenül is finanszírozhat földvásárlásokat. Első lépésként kutatás-fejlesztési szervezetet alapítottak, az Erec Jisrael (Izrael Földje) Bizottságot, amely mezőgazdasági kísérleti telepeket hozott létre és működtetett. Ez a Bizottság kapott felhatalmazást a földvásárlásokra a palesztin területeken.

Az Alap első földvásárlására 1904-ben került sor Alsó-Galileában. 1906-ban az Alap 250 ezer frank összegű hitelt nyújtott Jaffa határában egy új városnegyed, az Ahuzat Bayit negyed építéséhez, és ezzel letették Tel-Aviv alapjait. Az első héber város legelső hatvan lakása a KKL–JNF segítségével épült, majd 1920-ban szintén az Alap kölcsönei finanszírozták a Hadar Ha-Carmel városrész építését Haifában.

Az Alap jogai kiszélesedtek: a VI. kongresszus elveinek megfelelően jogot kapott, hogy ne csak vásároljon földterületeket (épületek, legelők és gyümölcsösök céljára), hanem ezeket adja bérbe megművelésre a letelepült zsidóknak. E cél ér-

dekében különféle projekteket hoztak létre vagy támogattak. Az egyik nagy akciójuk 1912 és '13 során a jemeni zsidók letelepítését segítő házvásárlási gyűjtés volt. Az első házárát maga Kremenezky ajánlotta fel.

Kremenezky másik nagyszabású elképzelésének megvalósításra is törekedett: „Nemzeti erdészeti társaságot kell létrehoznunk a fák ültetésére az Izraeli Földön” – javasolta Herzlnak, amikor elolvasta írását, a Zsidó Államot. – Ha minden zsidó csak egy fát adományoz, az akár tízmillió fát is jelenthet. Herzl támogatta az ötletet, de nyilván sosem hitte volna, hogy egy ilyen erdőt egyszer az ő emlékezetére Herzl erdőnek fognak hívni. Az első erdőtelepítéssel végül is megvalósult Herzl álma és Kremenezky szándéka, Huldában 12.000 olajfacsemetét és fenyőt ültettek el.

A vásárlások révén lebonyolított területszerzés nem volt könnyű történet. Hulda 2000 dunamnyi (= 2 km²) területét 1905-ben vette meg az Angol–Palesztin Bank. Itt kibucot alapítottak 40 zsidóval, akik a közeli területeken segítettek további kibucok építésében. Az arabokkal állandó harcban álltak. 1929-ben az ős-kibucot lerombolták, de két évvel később újjáépítették a házukat, amiben akkor már 49-en laktak. Az arab függetlenségi harcok során, 1936 és '39 között a zsidó telepeket rengeteg támadás érte. Végül is azonban, mire Izrael állam megalakult, a kijelölt területek 10%-a már zsidó telepések kezében volt – és ez sokban hozzájárult az államalapítás nemzetközi elismeréséhez.

Herzl Tivadar álmainak megvalósulásához jelentősen hozzájárult Kremenezky János munkássága – és ezzel beírta nevét Izrael történetébe. ■

A magyar nyelvért

A MAGYAR NYELV HASZNÁLATÁÉRT FOLYTATOTT
KÜZDELEMBEN A ZSIDÓSÁG IS AKTÍVAN RÉSZT VETT

Halmos Sándor

175 éve szentesítette – több mint fél évszázadnyi szócsaták után – V. Ferdinánd király a magyar nyelv államnyelvvé minősítéséről rendelkező törvényt. Az 1844. évi II. törvény kimondta, hogy ezentúl az országgyűlés és a törvényalkotás nyelve magyar, a hivatalokban magyar nyelven kell az ügyintézés végezni, az iskolákban pedig magyar nyelven történik a tanítás. Ezért lett 2011-ben a magyar országgyűlés határozatával november 13-a magyar nyelv napja.

Ennel kapcsán szólni kell arról is, ami a zsinagógákban zajlott. A 19. század első felében a zsidóság egymás között a jiddist (zsidó német)

használta, a rabbi is e nyelven tartotta hitszónoklatait a zsinagógában. Ám egyre erősebb volt az óhaj, hogy ezek is, az esküvői, a temetési beszédek is magyarul hangozzanak el. Igaz, a magyarosodási törekvésekre voltak példák már az 1867-es emancipációs törvény előtt is. Az első magyar nyelvű hitszónoklatot a legendás híró Löw Lipót (1811–1875) rabbi tartotta Nagyzkanizsán 1844-ben. A cseh-német származású rabbi Magyarországra kerülve hamar megtanulta a nyelvet, és maga lett az emancipáció egyik vezetője. Pesten Kohn Sámuel (1841–1920) mondta el az első magyar nyelvű beszédet a Dohány utcai zsinagógában 1866. június 2-án.

A nyelvhasználat magyarosodása a 19. század vége felé gyorsult fel. Ebből az időszakból már számos hír jegyzi fel, hogy az izraelita hitközség magyar

nyelvű hitszónokot választott, és követni lehet az ellenzők és pártolók vitáit. Hadd mutassam be ezt egy vidéki hitközség példáján.

Nyíregyházán hosszú küzdelem folyt a magyar nyelv használatáért, de a helyzetet nehezítette, hogy Friedmann Károly rabbi törve beszélt magyarul, 1905-ben bekövetkezett haláláig a németet használta. De 1890-ben, elsőként a Szarvas utcai zsinagógában mégis magyar szó hangzott fel, s ez Haas Mór akkori hitközségi elnöknek köszönhető. Ugyanis már 1882-ben határozat született, hogy a hitközségi ügyek minden ágában a magyar nyelvet kell használni. Igen erős volt az igény a magyar nyelv

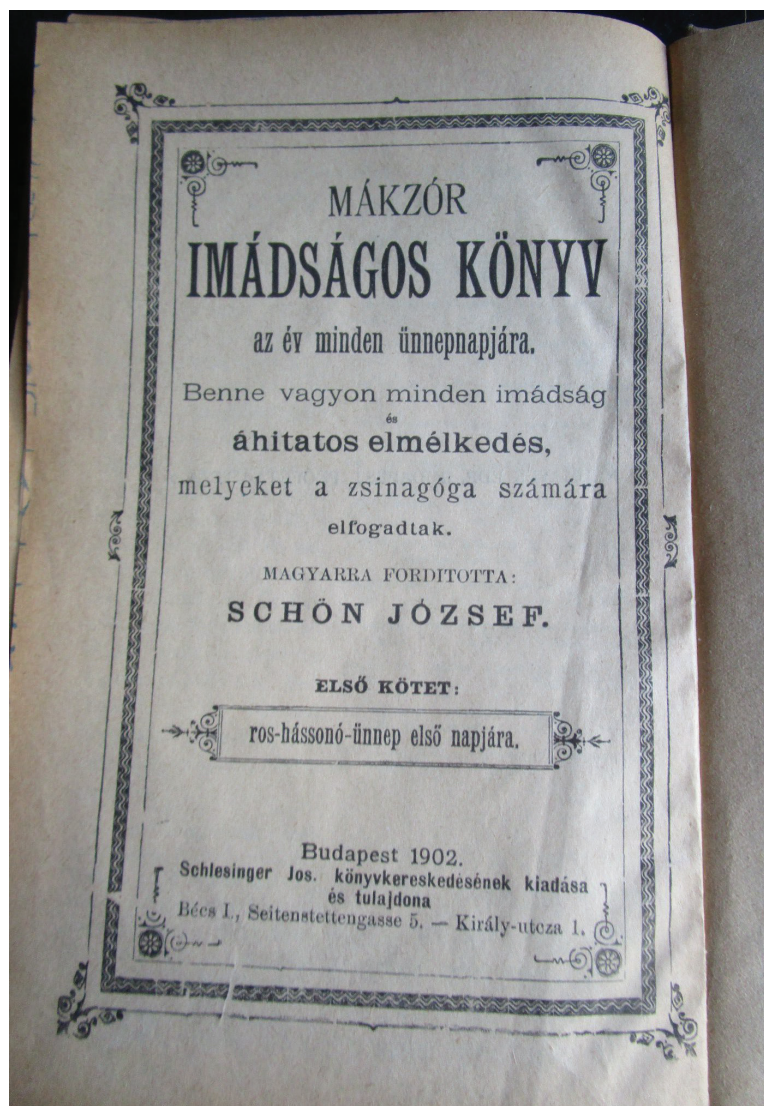

vű egyházi szónoklatra, s legalább olyan erős az el-
lenérzés a német szó íránt. Az izraelita tanító gyász-
beszéde után sokan megjegyezték, hogy „sajnos
magyar nyelven” hangzott el, de két év múlva Czu-
kor József ügyvéd, hitközségi elnök temetésén dr.
Bárány József debreceni hitszónok már szépen fo-
galmazott beszéddel búcsúzott tőle.

A magyarosodásért folyó küzdelem 1899-ben
bontakozott ki igazán. A helyi hitközség egyik tagja
indított vitát, főleg a fiatalabb zsidók vallásos életével
kapcsolatban. „A zsidóság már egy egész nemzedé-
ke vallás tudása nélkül szűkölködik a magyar nyelv
mellőzése miatt.” Erre sokan reagáltak, hogy a ha-
zafias gondolat nem sokat ér, „ha azt nem tudja kife-
jezni a magyarok által érthető nyelven”. Ennek ered-
ményeként hirdettek magyar hitszónoki állást, és
fogadták fel dr. Kelemen Adolfot (1861–1917) hitok-
tatónak és iskolaigazgatónak. Ő alkalmanként tartott
ugyan magyar nyelvű beszédet, de ez csak félmeg-
oldás volt, hiszen a szokásos istentiszteletek tovább-
ra is német nyelven folytak.

Kelemen Adolf 1904 őszén Fogarasra távozott
főrabbinak, s helyét a következő év elején magyar
hitszónok, dr. Silberfeld Jakab (1878–1944) foglalta
el. Több egymást váltó rabbi után Nyíregyháza 1908
decemberében döntött dr. Bernstein Béla (1868–
1944) szombathelyi főrabbi mellett. Bernstein az ősi
zsidó hagyományokhoz való töretlen hűség mellett
érdeklődéssel fordult a modern tudományok felé.
Gyönyörű magyar nyelven írt és beszélt, székfoglá-
lójában (1909. április 20.) a két legfontosabb célként
a vallásosság és a hazaszeretet elmélyítését tűzte ki.
Ehhez haláláig hű maradt.

A nyíregyháziak története csepp a tengerben, de
megmutatja a magyar zsidóság küzdését a nyelvi
beilleszkedésért. Hasonló mozgólódások az ország

KÉPEK: VATERA.HU

valamennyi közösségében zajlottak, még ha ezekről
a hitközségek ma megírt történetei ritkán tesznek is
említést. ■

Izraelinf

Helyszíni tudósítás a koronainkubátorból

frankpeti

Én is csatlakoztam a Netanjahu ellen tiltakozó, szombati autókonvojhoz. Felemelő érzés Izrael „szebbik” részével lassan, de biztosan araszolni egy remélt jobb jövő felé. Ugyanabban a sávban, egységben, senki nem előz, de mindenki dudál és optimista. Óriási erő van a megállíthatatlan zászlós hadseregben. A változást akarók nagy többsége otthonról drukkol, de azért érezhető a hátszél, a lakosság támogatása.

Útközben Orli Barlev újságíró egyenes adásban kérdez és tudósít. Meghatóak a véletlenszerűen megkérdezett autósok bátorító és lelkesítő nyilatkozatai. Különösen megindítanak egy nyolcvannál idősebb holokauszt túlélő néni szavai, aki könnyekkel küszködve fejezi ki döbbenetét, hogy hová süllyedt az ország.

Az előző héten több száz autó rekedt Jeruzsálemben kívül, mert a rendőrség torlaszokat állított fel, és egyenként megállított minden autót, pedig a járművekre aggott tiltakozó feliratok és zászlók semmi kétséget nem hagytak afelől, hogy a törvényes, és a rendőrséggel korábban egyeztetett tiltakozás résztvevőiről van szó.

Ma több autókönvoj is halad Jeruzsálem felé, a rendfenntartók is össze vannak zavarodva az állandóan változó szabályok miatt, senki nem képes követni a politikai játszmák pillanatnyi állását. Mert világos, hogy ennek a zár-

A jeruzsálemi rendőrpáncsnok utasításokat oszt –
Fotó: frankpeti

előli meneküléséről szól. Világos, hogy amíg Netanjahu van hatalmon, a koronavírus elleni harc kudarcra van ítélve: az elmúlt fél évben egyetlen effektív járványügyi lépést sem tett, s ezután sem fog. A tiltakozók tehát nem „anarchista járványterjesztők” és nem „szombat esti bulizók” – éppen egészségük megőrzése érdekében csatlakoznak a Netanjahu leváltását

a vírussal.

Jeruzsálemben érve tapasztaljuk először, hogy a hatalom késleltetni próbálja a megmozdulást. A rendőrség teljesen lezárja a város központjához vezető utakat, az üres parkolókat, és a konvojt nagy kerülővel egy vallásos negyedbe tereli. Itt feldühödött suhancok várnak ránk, kövekkel és kalapáccsal támadnak a konvojra, több kocsinak betörnek a szélvédőjét, letépdessik róluk a plakátokat, üvöltözve rugdossák az autót, halálosan megrémítve a fiatal anyukákat, gyerekeket, időseket. Hosszú percekre megbénul a több kilométeres járműsor. Íme a mindennapos uszítás eredménye.

Én már tapasztalt vagyok, tudom, hogy nincs értelme a Balfourhoz közeli parkolót keresni. Az első szabad helyen hagyom a kocsit, és sétálva érek a helyszínre. Sok idő és mozgássérült visszafordulásra kényszerül.

Feltűnő a tüntetők igyekezete, hogy egy pillanatra se látsszanak „vírusterjesztő felelőtleneknek”: 2-3 méterenként az aszfaltra rajzolt ikszek és szívek jelzik a betartandó távolságot. Mindenki a ki-

Nem mutatnak jó példát távolságtartásból a rendőrség jeruzsálemi körzetének vezetői

latnak semmi köze az egészségügyhöz, hiszen akkor csak a fertőző góccokat zárták volna le. A történet Netanjahu politikai túléléséről és az igazságszolgáltatás

követelő tiltakozó konvojhoz és a Balfour utcai tüntetéshez, hogy helyébe felelős, Izrael lakosságáért harcoló ember kerüljön, akivel sikeresen vehetjük fel a harcot

Sokakat kivonszolnak a térről – Fotó: frankpeti

jelölt helyekre áll, de hamarosan megtelnek a jelek, és a sorok között minden egyes szabad helyet keresgélőre azonnal 5-6 (!) rendőr ugrik, és 1000 sékeles bírságot oszt ki „előírt távolság megsértéséért”. Később kiderül, hogy ilyen szabálysértési jogszabály nem létezik, így a több száz kiosztott bírságcédula automatikusan érvényét veszti. Arra viszont jó a felesleges rendőri zaklatás, hogy zsúfoltságot és indulatokat provokáljon. Együtt álló, egy háztartásból valókat igazoltatnak és faggatnak, aztán teljesen jogtalanul bírságoznak több ezer sékelre.

A szervezők a hangosbemondókon folyamatosan arra kérik a – zsúfoltan, egymás mellett (!) – álló rendőrpáncsnokokat, hogy a tüntetők egészségének védelme érdekében távolítsák el vagy helyezték hátrább az utcákat lezáró fémkordonokat, hogy az előírt távolság betartható legyen. Csak vonakodva, jóval később vonják 2-3 méterrel hátrább. Nagyon so-

A rendőrségen kívül mindenki betartotta a szabályokat – Fotó: frankpeti

kan maradnak a kijelölt területen kívül.

A szervezők 10-15 percenként felszólítják a résztvevőket, hogy karjukat nyújtsák ki mindkét oldalra, és lassan megfordulva győződjenek meg az előírt távolságról – mintha egy nagy, szabadtéri tornaórán lennének. Az arcmaszk viselésére is folyamatosan felhívják a figyelmet, pedig mindenki fokozottan ügyel. Természetesen aki eszik, iszik vagy dohányzik, annak ez idő alatt nem kell maszkot viselnie – de azt is rendőrök veszik körül azonnal, és 500 sékelre büntetik. Ezt felháborodott meg-

jegyzések követik, több helyen dulakodás alakul ki. Egy földön ülő, kólát ivó férfi mögött több rendőr összegyűlik, aztán minden előzetes figyelmeztetés nélkül felkapják, és kivonszolják.

A rendőrök a rendezvény biztosítása és a rend fenntartása helyett egyre többször provokálnak, indokolatlanul vesznek őrizetbe. A tiltakozások júniusi kezdete óta egyetlen tüntető sem maradt őrizetben néhány óránál tovább. Egyértelmű, hogy megfélemlítés és az ügyintézés okozta stressz a cél. De a hatás visszajára fordul: lehet, hogy ezek miatt egyesek otthon maradnak, de a felháborodás sokkal többeket buzdít a csatlakozásra.

A rendfenntartók másfél órával a legfelsőbb bíróság által engedélyezett 23 órai határidő előtt – ismét előzetes figyelmeztetés nélkül – több tucat rendőrt küldenek a tömegbe, és elkezdik elkobozni a megafonokat azoktól is, akik nem használják. Az erősítők kábeleit kitépik, és elvonszolják a felszerelést. Ilyesmi még sosem fordult elő a Balfour utcai tüntetések három hónapja alatt. A rendőrség itt is jogtalanul jár el, a felszerelés tulajdonosa már perli a rendőrséget. Azt a rendőrséget, amihez védelemért kellene fordulni ilyen esetekben... Nem csoda, ha a törvénytisztelő lakosság már rég elvesztette a bizalmát a „rendfenntartókban” – illetve az utasításokat adó Netanjahuban. Közel van az a perc, amikor a rendőrök közül lelkiismereti okból sokan leveszik a mundért az ilyen nyilvánvaló törvénszegések miatt, és a tüntetők oldalára állnak.

Innentől a megszokott forgatókönyv megy. Több tucat ren-

dőr nyomul a tüntetők közé, keté-, majd több kisebb csoportra választva a tömeget, majd parancsszóra elkezdik lökve-nyomva kiszorítani az embereket a környező utcák felé. Ha valaki nem jó helyen áll, ilyenkor kemény öklöcsapásokat kaphat a gyomrába, vagy könyököket az arcába. Ha valakiben elbotlanak, vagy ha valaki ellenkezni próbál, azonnal leteperik és négyen kivonszolják. Nekem legutóbb a lábamat tapos-

Nem volt jó ötlet ilyen helyre papucsban jönni – Fotó: frankpeti

ták szét a bakancsok, pedig látták, hogy fényképezek, mondtam, hogy újságíró vagyok és a munkámat végzem. De ez ritkán hat.

A mai este újítása, hogy az erőszakot nem előzi meg a figyelmeztetés: „Vége a tüntetésnek, mindenki hagyja el a teret, aki az úton marad, megbüntetik.” Most a járdákról is elzavarják az embereket. Hiába idézik a törvényt, ami világosan fogalmaz:

Kürtök, dobok és ütőhangszerek, sípok használata, éneklés, kiabálás – 21:30 óráig megengedett.

Erősítő berendezések, megafoonok – 23:00 óráig használhatóak.

Csendes tüntetés – 23:00 órától bárhol és bármедdig, azzal a feltétellel, hogy nem zavarja a közrendet, például autóforgalmat.

De most nincs autóforgalom – zárlat van.

A rendőri erőszak nyomán ma este már tíz óraker csend van.

De hangos, morajló, félelmetes csend. Megértem Netanjahut, hogy fél. Nehéz elképzelni, hogy ez a nép annyi év szétszóratás és száműzetés után egykönnyen feladja nehezen visszaszerzett szabadságát és függetlenségét.

Értelmes és hazafias polgár tudja, hogy a néhány évenként (errefelé néhány hónaponként) megrendezett választások mellett a tüntetéseken való részvétel nem kevésbé fontos módja a demokratikus jogok gyakorlásának és azok megvédésének. Ha a kisember úgy érzi, hogy a hatalom hülyének nézi és veszélyben a szabadsága, akkor minden törvényes eszközt megragad, hogy a történelem szemétdombjára dobja hazug és korrupt vezetőit. ■

Az írás teljes változata az <https://izraelinfo.com/> oldalon jelent meg a szerző fotóival és videóival.

KEPEK: FRANKPETI

A nép annyi év szétszóratás és száműzetés után nem adja egykönnyen nehezen visszaszerzett szabadságát és függetlenségét
Fotó: frankpeti

Eddig kétmenetes

AZ EMBERISÉG A VÍRUSHARCBAN MEG
NEM GYŐZÖTT, ÉS AZT SEM TUDNI, MIKOR FOG

Krasznai Éva

Az mondja a 84 esztendőös jeruzsálemi nagynéném, hogy szerencsére nincs baja a férjével, aki még idősebb, de félnek, nagyon félnek. Mert hogyan lehetne nyugodt az ember, ha kevesbedik az ország lakossága, a láthatatlan koronavírus bármikor bárkit megfertőzhet. Viselik a maszkot persze, meg nem nagyon mennek emberek közé. Tudják, ők öregek, de ma már tudható, hogy az ifjakat is utoléri. Élni akarnak, csak már nem tudják, hogyan...

Lélektől lélekig

Az első orvosok egyike, aki vírushatározott lett, a családorvos. Azt mondja, hogy lélegeztetőgép nélkül feküdt hetekig a kórházban. Hát persze, a pácienseinek egyike fertőzte meg. Hazavitte a kórt, ágyának esett a felesége, a gyerekek is. A család a poklok poklát járta meg. Ma már dolgozik a doktor úr, de egészséges ember soha többé nem lesz belőle. Nem maradhat távol a munkától, a klienseitől, hiszen azok feltétlenül bíznak benne. A gyógyításra felesküdt orvosnak ilyen időkben tudnia kell, hogy hol a helye...

Belső Nóra pszichiáter azt mondja, miközben az utóbbi fél év drámai történéseit elemezzük, hogy régi meg új pszichés helyzetekkel szembesülünk. (A továbbiakban is az ő gondolatait idézem.) Még fel sem ocsúdtunk a koronavírus világjárvány első szakaszából, pontosabban látványosan nem is hagyott el minket – és máris itt van, gyilkol, tarol a pandémia második hulláma. A fertőzöttek számának radikális emelkedése egyre több országot kényszerít újbóli korlátozásokra. Bármennyire is utáljuk március óta, a maszkokat továbbra sem tehetjük le. Ezt annyira komolyan veszik, hogy például Indonéziában a maszkviselést megtagadókkal ásátják a koronavírus miatt elhunytak sírjait.

A második hullámban – miközben a megbetegedettek, továbbá az elhunytak száma borzasztó mértékben emelkedik – elsősorban nem az életben maradásunkért kell küzdenünk – mondja a pszichiáter. Hiszen sok egyéb között a digitális oktatás, a távmunka (home offi-

ce) bebizonyította, hogy az ember képes megoldani lehetetlennek tűnő feladatokat is. Alkalmazkodik váratlan körülményekhez, új megoldásokat talál ki a túlélés érdekében. Az evolúció során megerősödtek a stressztűrő, stresszmegoldó képességei. És igaz lehet az a nézet is, hogy annyira ragaszkodik a gyors, kényelmes életmódjához, hogy válaszaival át tud vészelné akár heteket, hónapokat is.

Az ember sokat kibír, a bizonytalanságot, azonban soha – fűzi hozzá Belső Nóra. – Ez a legnehezebben leküzdhető érzések egyike, hiszen szorongást, hangulati megbillenést, tehetetlenséget vált ki. Csak kevesen viselik el, a többség kétségbe esik, mert elveszíti a kontrollt mindennapjai felett. A járvány kezdetén sem a vírusról, sem az ellene való védekezésről nem volt információ. De még a „hogyan tovább”-ról sem. A felnőttek körében pánik uralkodott, életkortól függetlenül. Az egzisztenciavesztés, a tönkremenés határára került munkahelyek, a sok-sok bezárt bolt – mind a vészidőszakot idézte fel. Most már legalább látni a folyamatot, s ha ez nem is kínál egyfajta nyugalmat, de mindenképpen megkönnyíti a rálátást.

Napjainkra ismerjük a kapaszkodókat – maszkviselés, távolságtartás, gyakori kézmosás, kevesebb rendezvény, az is korlátozott résztvevővel –, kialakultak az új, ön- és közösségvédő megoldások. Ezt szolgálja a már fentebb említett online oktatás, előre tör a telemedicina, erősödik az internetes közösségi élet. Ez erőt is ad, hiszen

láthatjuk, hogy az élet nem áll le. A megtorpanás után pedig keressük a további megoldásokat. A mostani második szakasznak ez az erőssége, lehetősége. A félelem ha nem is csökken, de mellette fellendülhet az innovatív szemlélet az élet minden területén: átalakul a munkavégzés módja, megváltoznak az egészségügyi ellátás formái, új lehetőségek nyílnak az oktatásban, de még a művészetekben is.

A járvány további tapasztalata, hogy noha az elszigetelődés (izoláció) elsőre elviselhetetlennek tűnt, mégis átvészeltük ezt az időszakot. Sokan említették, hogy a fertőzéstől való félelemnél is rosszabb volt, hogy nem találkozhattak a szeretteikkel, a barátaikkal. A mostani helyzetben mégis enyhíthető ez az érzés a már megtanult módon, a kialakított kommunikációs csatornáknak köszönhetően.

Úgy látszik, vonja le a következtetést a pszichiáter, képesek vagyunk elfogadni, hogy valós veszélynek vagyunk kitéve, hiszen egy ilyen, megfoghatatlan méretű vírus is képes az életünkre törni. Viszont túlélhetünk, ha betartjuk a szakemberek által javasolt védelmi intézkedéseket, ha kihasználjuk a technológiai lehetőségeket az életvitelünk fenntartására, és tudomásul vesszük azt, hogy az ember valóban a természet része. (És mint ilyen: támadható.)

Bízunk tehát azokban – víruskutatók, járványügyi szakemberek, orvosok, ápolók, és a sor folytatható –, akik az életüket tették fel az ilyen típusú problémák fel-

KÉPEK: ISTOCK

számolására. Életbevágóan fontos, hogy hiteles hírforrásokból tájékozódjunk, csak azokra hallgassunk. A vészterhes helyzetekben sajnos előkerülnek azok a véleményformálók, akiknek se képzettsége, se szaktudása, de tévedhetetlenként harsogott kijelentéseikkel elbizonytalanítanak. Az optimista és sikeres hozzáállás alapja mindig a hiteles információkon alapuló döntés. Ezáltal tudunk lelkileg megküzdeni a helyzettel, ismerhetjük fel a valós veszélyt – és építhetjük be az eddigi sikeres tapasztalatokat az életstratégiánkba.

A tudomány nem mindenható – emlékeztet Belső Nóra –, időre van szüksége ahhoz, hogy az új jelenséggel méltó módon vegye fel a harcot. Nincsenek azonnali válaszok, de bízhatunk abban, hogy nem is nagyon sokára lesznek. ■

Régi könyvekről, könnyekről...

Schnapp Lea

Talán a pszichológusok tudnák megfejtetni, hogy honnan, mikor és miért bukkannak fel váratlanul olyan emlékek a múltból, amelyek már majdnem feledésbe merültek.

Életem párjával úti poggyászkban kevés könyvet hozhattunk. A régi világból

nem maradt semmi. A Sulchán Áruch magyar fordítását, egy-két máchzort és imakönyvet Buda-

pesten szereztünk be azokban az időkben, nagy nehezen. De hála Istennek az évek folyamán meg-

teltek a könyvespolcok. Úgy, mint régen, az egyik oldalon a szent könyvek – bár nem bőrkötésben, de használjuk, és ez a lényeg. A másik oldalon a világirodalom művei sorakoznak, melyek első példányait Gondos Sándor üzletéből vettem. Hálásan tekintek a megboldogult Naschitz Frigyes, Gát Jákov és Gréda József fordításaira. Átlatuk ismerkedtem meg a héber költészet kincseivel. Saját tizennyolc kötetem ilyenformán jó társaságba került.

Az évek folyamán összegyűlt könyvek-ből már sokat elajándékoztam, de egysektől nem tudok megválni.

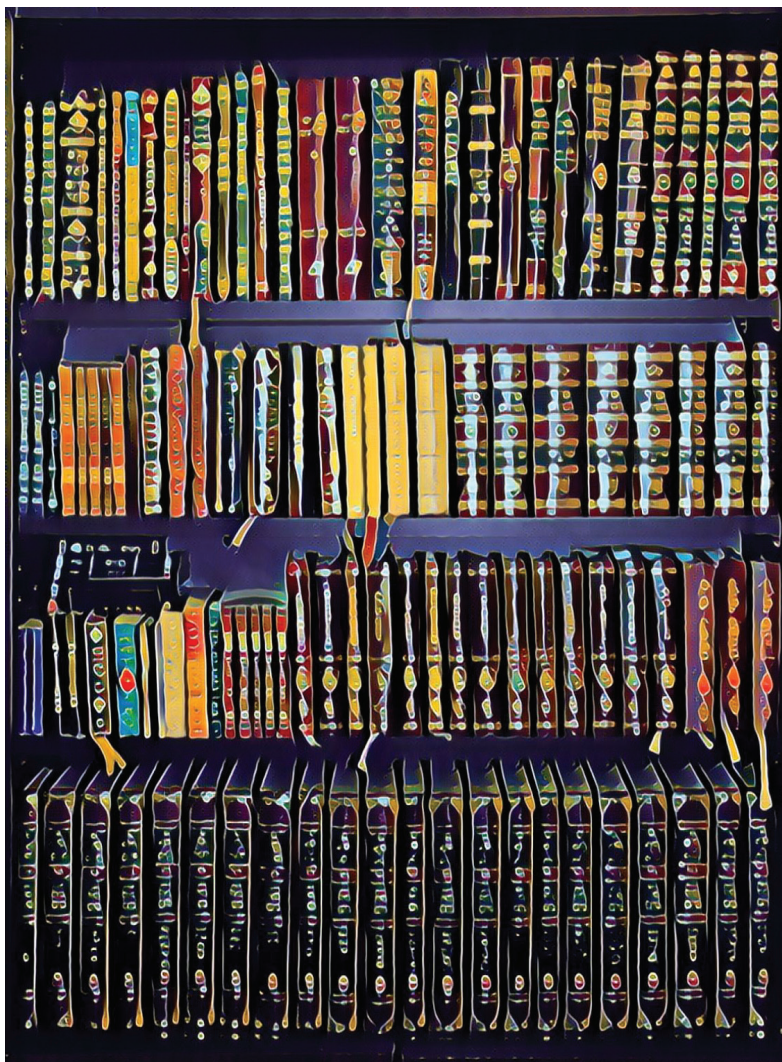

Gondolatban napok óta fel-felsorakoztatom gyerekkori otthonom könyveit. Elámulok azon, hogy most,

annyi év után olyan katonás rendben találom emlékeimben a félegyházi könyveket, mintha csak tegnap néztem volna rájuk. Édesanyámtól kaptam őket, stafíringként, a bútorokkal együtt.

Az ő Makóról hozott könyvstafíringját is felidézem: a há-

romajtos szekrény két szélső oldalán voltak a könyvespolcok, ajtó mögé bezárva. Nem tudom, miért. Miért nem voltak nyitottak a könyvespolcok? Vajon felelne erre édesanyám, ha megkérdezném? Azt is tudom, hogy a bútorokkal

GRAFIKA: SALAMON SÁRA

együtt a hozományt nagyapám mind a három gyermekének megadta.

Az egyik oldal polcain álltak a héber könyvek: A Sász-gemárák, Chumás, Rási, Sulchán Áruch, Tóra-magyarázatok, Rámbám – bőrkötésben, arany betűkkel. Sokan

megcsodálták. Ezek a könyvek nem heverték parlagon. Gabi bátyám gyermekkorától búvárkodott bennük, s egy állandó, bennlakásos házitánító – Ábrahámson Frici – segédkezett neki.

Gabit megölték 19 évesen. A szent könyvek hová lettek? Mivel vigasztalódjak így emlékezés közben? Csak azzal, hogy a bennük lévő értékeket mégis sikerült nekem, a véletlenül életben maradtoknak továbbadni: gyermekeimnek, unokáimnak.

A szekrény másik oldalán sorakoztak a világi könyvek. Legfelül a Révai Lexikon sorozat, mellettük a Magyar Zsidók Lexikona. A következő sorban Tolnai kiadásában a klasszikusok: Victor Hugo, Tolsztoj, Dosztojevszkij; minden könyv egyforma kék vászonkötésben. Az utána következő könyvsorok már édesanyám saját

beszerzései: Zilahy Lajos, Márai Sándor, Cronin, Sálom Ásch, Stefan Zweig; megvásárlásukra már jómagam is emlékszem.

Becsukom a szemem, hogy jobban lásson a lelkem. Milyen újságok voltak a házban? Mit szeretett olvasni édesanyám? Az Új

idők, Herczeg Ferenc lapja hente jött. Apám Az újságot olvasta, egyszer egy héten volt gyermekújság-melléklet, ahová egyszer-kétszer én is beküldtem versikéket. Amikor először megláttam a nevem a vers alatt, elállt a lélegzetem. Évekig ott lapult az emlékkönyvemben. Járt még az Egyenlőség. Szabolcsi Lajos versei elragadtak. Gyönyörűek, de vakok, mert bíztak a magyar hazában. Aztán ott volt a polcon egymás mellett a három Anya: az amerikai, az orosz és a zsidó. Volt egy kis rendetlenség is. Hárman voltunk gyerekek, elővettük és nem tettük vissza a helyükre a könyveket. Mögöttük voltak a szalaggal átkötött szerelmes levelek, melyeket apámtól kapott az édesanyám. Édes, drága, soha nem hitte volna, hogy azokat is kihuzigáltuk. Bocssás meg, anyukám...

Amikor a gettóba kellett mennünk, nem volt hely többé a könyveknek. Ott heverték a földön, próbáltuk kiválogatni a legfontosabbakat. Mindenből azonban csak az maradt meg, amit elolvastam, ami a szívemben, az emlékezetemben megragadt. Ez lett a forrás, mely életem végéig hozzásegít szerény tudásomhoz. Ebből merítek, amikor írásaimat, meséimet elküldöm olvasóimnak. Ezekből a mesékből születtek könyveim.

Nézem a könyvborítót: egyik sem hasonlít azokhoz, amiket anyám hozományba kapott. Igen, akkor még nem jelentek meg díszesebb kötésben. Mi az oka a mai divatnak? Csalogatni kell a könyvvásárlókat? Talán az is. A színek világában élünk.

Egyik könyvem almazöld lett. Nagyon kis példányszámban jelent meg, mert könyvet nehéz írni és nehéz kiadni. A legnehezebb: eladni. Mégis érdemes, mert minden könyv örömet szerez.

A soá emléknapiján egy orosz bevándorló szívbemarkolóan énekelte az utcasarkon a régi, de mindig új dalt, a Jiddische mánét. Hullott az aprópénz és hullottak a könnyek. Köszönöm neked, kedves orosz olé testvér, hogy anyámra emlékeztettél. A könnycseppeknek a mennyben mindig nyitva áll egy kapu, s talán eljutnak Hozzá is, akinek ölébe hajtani úgy szerettem a fejemet.

Családi ünnepségen legszebb emlényeim közé tartoznak a szép beszédek. Vejem vagy édesapja talmudi fejtegetéseire épített drááit évek múlva is elő tudom hívni emlékezetemből. Ezekből az anyák dicsérete sem marad el. Ők az alappillérei a családnak, a gyermekek sikeres nevelésének. Úgy érzem, tollamat ma a lelkem vezeti vissza a múltba. Anyámra gondolok és a többi zsidó anyára, akik a galutban (diaszpórában) kisvárosokban, falvakban is zsidónak neveltek bennünket. Áldozatok, megalázkodások, fájdalmak árán!

Itt, Erec Jiszráélben minden lehetőség megvan arra, hogy a szó legszorosabb értelmében jó zsidó utódokat nevelhessenek, de vajon értékeli-e mindezt?

Hárman voltunk testvérek, jómódú házban nevelkedtünk, szü-

leim keményen dolgoztak. Gabi bátyám volt édesanyánk szerelmetes fia. A négy középiskolai osztály elvégzése után útra bocsátotta Kiskunfélegyházáról a távoli jesivákba. Két évig a Hajdúságban, majd a híres Galántai Jesivában tanult, kéthavonta látogatott haza, 24 órás vonatkozás után. Anyánk sóvárgott utána, de csak nyelte a könnyeit. A sudár, szép Gabi 18 évesen, komoly Talmud-ismeretekkel, zsidó öntudattal telve jött haza 1944-ben – mert a németek bevonulása után feloszlatták a jesivát.

Kun Gábort, drága Gabi bátyámat – a Nemzetközi Vöröskereszt által kiállított igazolás szerint – még azon év december 10-én, 19 évesen korábban ölték meg Flossenbürgben. Mert zsidó volt.

Mariska néném a gazdag békéscsabai Iczkovits családból Abaújszántóra küldte jesivába Uzi fiát, akiből később izraeli katonatiszt lett, de örök tisztelője maradt a Tannak.

Emlékezzünk drága édesanyáinkra, és soha ne felejtjük, mit kapunk útravalóul. Rájuk és mártír testvéreinkre gondolok itt, Jeruzsálem Kirját Mose nevű lakónegyedében. Itt kipát viselő ifjú katonákat, tiszteket látok, vállukon a fegyver, zubbonyuk alól kilóg az árbá kánfot, a cicesz. A látvány meghat, azt jelképezi, hogy anynyi fájdalom, könny és szenvedés után a Teremtő összegyűjti népét a világ négy sarkából, és akkor mindannyian barátok leszünk! ■

2012. június 21. csütörtök
5772. tamuz 1.

Life with
Elá

Salamon Sára

Hol is kezdjem?

Édesanya vagyok és fotográfus.

Március óta alig dolgozom és itthon vagyok a kislányommal. Márciusban éppen 1 éves és 3 hónapos volt – vagyis 15 hónapos... Jöttek az első korlátozások és a lezárás. A férjemmel, Ronnal úgy döntöttünk, hogy a családuk védelmében (mivel apukáinknak és az ő nagymamájának megvan a saját háttérbetegsége), nem találkozunk a barátainkkal, csak velük. Nem szállunk buszra, nem találkozunk szinte senkivel, zárt térbe vásárolni csak Ron jár. Begubóztunk. Az első nyitás után Ron visszamehetett dolgozni, de mivel a korlátozások egy része megmaradt, nekem még mindig alig volt munkám. Gondolkoztunk rajta az év elején, hogy majd szeptemberben Elát bölcsibe küldjük, de a nagy bizonytalanság miatt inkább itthon maradt velem, hisz én amúgy is itthon vagyok.

FOTÓK: SALAMON SÁRA @LIFE.WITH.ELA

Igy lettem a szó szoros értelmében háztartásbeli anyuka – mert ugye itthonról nem tudtunk messzire menni. Őszintén szólva örülök is neki. Próbálok minden Elával töltött pillanatot erősen megélni, és teljes figyelemmel jelen lenni fejben és érzelmileg. Csodálatos, és néha érthetetlen. A főzés, mosogatás, takarítás, sétálás, rajzolás, olvasás, gyurmázás, kutyasétáltatás, festés (plusz az internet kutatása a korának megfelelő fejlesztő foglalkozások után, amíg alszik), matricázás, hajtogatás, táncolás és fektetés közben egy kicsit elvesztem. Elvesztettem önmagam. Illetve megváltoztam, átalakultam.

Ez nagyon nehéz az egómnak, mert egy olyan generáció tagja vagyok, amelyik a nagy szabadságában megtanult önzőnek lenni – jó és rossz értelemben egyaránt.

FOTÓK: SALAMON SÁRA @LIFEWITHELA

A háztartást vezető szülő életének velejárója, hogy hirtelen az otthona lesz a munkahelye, és mivel mindig otthon van, mindig „dolgozik”. Nem is tudom, miért használtam az előző mondatban idézőjelet. Ez tényleg munka – méghozzá nagyon nehéz.

Már jó pár éve vagyok magánvállalkozó, így nem esik nehezemre, hogy beosszam a napomat és produktív legyek. De inkább a feladatokkal van baj, meg a magánnyal. Félre ne értse nek, Elá nagyon jó partner mindenhez. Főzünk és teregetünk együtt. Segít felsöpörni, letörölni a port. Jó társaság. De a vele töltött időhöz egészen másfajta kreativitás és türelem szükséges,

FOTÓK: SALAMON SÁRA @LIFEWITHELA

mint amikor a fényképezőgép van a kezemben. Az hiányzik.

Aztán eszembe jutott Sally Mann, a csodálatos fotográfus, aki nagyrészt a családját fotózta. Rájöttem, hogy én végül is nagyon sok képet készítettem az elmúlt néhány hónapban, csak nem munkaként, hanem szerelemből, élvezetből. És íme, meg is lett a projekt.

Készítettem egy Instagram profilt, azzal a címmel, hogy Life with Elá vagyis Élet Elával. Találtam valamit, ami az enyém, és ami felszabadít. Nevetés és sírás.

Nehézségek és meglepetések. Az életünk feketén-fehéren.

Úgy érzem, a fekete-fehér fotózással nem állok be a „csak boldog pillanatok mutatok, mert nekem az élet minden pillanata ilyen csodás és esztétikus, higgyétek el” típusú bloggerek közé. Őszintén szeretném megmutatni magunkat, félretolva a társadalom által elvárt/elfogadott – és normálisnak tekintett – tökéletes „anya & gyermeke” képet. Hátha más is érez úgy, mint én. Hátha másnak is erőt ad.

Fogadják szeretettel az én kis #eletgytipegővel #covid19 #haztartasbelianyuka #dokumentumfotós #családfotós #fotósanyuka #kellegypjekt-emet. ■

FOTÓK: SALAMON SÁRA @LIFE.WITH.ELA

Baruch Dajan
Haemet

In memoriam Róth Miklós (1928–2020)

Halmos Sándor

Róth Miklóst – amikor 2000-ben Izraelben jártam – Arje Kaddar (Fazekas Pál), az Izraeli Szemle főszerkesztője mutatta be, hogy ismerjek meg egy Debrecenből elszármazott zsidót, azon keveseknek egyikét, akik „nem sodródó áldozatként”, hanem aktív megfigyelőként élték át Auschwitzot. Az ismeretségből barátság és munkakapcsolat lett: később adatokkal tudtam segíteni könyvének megírását. 92. születésnapjára megküldtem neki a Szatmár vármegyéről írt könyvemet, és hosszan beszélgettünk. Megtudtam, hogy baleset érte, nehezen mozog, családjára segítségére szorul. Várta az új esztendő, de lelkét a Teremtő szeptember 16-án magához vette. Lesújtott a hír azért is, mert segítséget ígért Erdélyről szóló könyvem megírásához.

Többször is idézte a híres bécsi pszichiátert, Viktor E. Franklt: „Mégis mondj igent az életre!” Róth Miklós egész életének középpontjában

az élet alapvető értékei álltak. Egyszer ellátogatott orvos unokaöccsével Debrecenbe, végigjártuk gyermekkorunk helyszíneit, a zsidó temetőt, felkerestük az

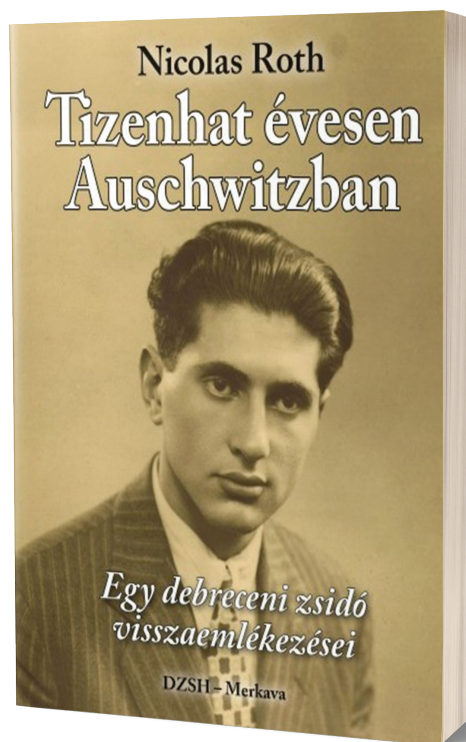
ősei sírját, és a Köztemetőt is, hogy leróhassa kegyeletét Sesztina Jenő sírjánál – mert szülei baráti viszonyt ápoltak a felsőházi taggá lett korábbi vaske- reskedővel.

Pedig Debrecen nagyon fájdalmas nyomot hagyott benne. 1944 júniusában onnan deportálták 16 évesen Auschwitzba. Az átélteket megírta, de a francia nyelvű, 2011-es kiadás meglehetősen visszhang- talan maradt. Négy évvel később Pelle János for- dításában megjelent magyarul a Tizenhat évesen Auschwitzban – Egy debreceni zsidó visszaemléke- zései.

A szociográfia jellegű memoár leírja tapasza- latait, emlékeit fiatalságáról, deportálásáról, és egy magyar identitású fogoly szemszögéből bemutat- ja a hírhedt kényszermunkatábor emberi viszonya- it, szervezetét. Innen hajtották őt is 1945. január 18- án gyalogmenetben a Gross-Rosen-i táborba (ma: Rogoźnica, Lengyelország), majd nyitott vagonok- ban Dachauban – ez utóbbi április 29-én szabadult fel. Róth Miklós először Olaszországon keresztül Pa- lesztinába akart eljutni ott élő bátyjához, de mivel a személyazonosságát semmivel nem tudta igazol- ni (csupán egy lágerbeli száma volt), nem engedték fel a hajóra. Ezért Párizsban élő testvéreirez csatla- kozott, és 1946-tól ott élt. Megnősült, majd édesapja foglalkozását követve női kabátszalont nyitott, ami aztán az 1980-as évek végéig működött.

Gyakran működött együtt a párizsi Soá emlékmű- zeummal. Munkásságáért megkapta a francia Be- csületrendet. Serge Klarsfeld, a nácivadász ügyvéd kiemelte, hogy minden évben ő képviselte Francia- országot az auschwitzi megemlékezéseken. Halálá- ig előadásokat tartott iskolákban fiataloknak a halál- gyárról, melyről a magyar társadalom 1945 óta sokat hallott és hall, de az intézményes antiszemitizmus, a vészkorszak és a koncentrációs táborok világát csak az 1960-as évektől kezdték feltárni.

Az e témában kutatók mindig lakást és ellá- tást találtak párizsi otthonában. Magyarországon is megkezdődött a korabeli magyar társadalom köz- reműködésének megítélése, a felelősségének mérle- gelése. Megjelentek a holokauszttagadó vélemények is; ezek neveltséges, de nem hatástalan érvekkel tá- madták a népiertást. S bár a középiskolai tananyag- ba belekerült a holokauszt, ma változatlanul aktuális, vajon hogyan lehetne a kérdéskörrel eredményesen foglalkozni.

A Kertész Imre Nobel-díja körüli időkben (2002) juttatták el az első füzeteket erről az időszakról a kö- zépiskolák igazgatóihoz, de azóta sincs kijelölt he- lye a magyar tantervekben. A történelem- és iro- dalomtanárookra van bízva, hogy szánnak-e időt, és mennyit erre a témára. Jelenleg több intézmény – a Zachor Alapítvány, a Soa Alapítvány stb. – sok ok- tatási anyagot használ fel programjaiban, de egyik sem olyan objektív, a huszadik századi magyar kul- túrában és történelemben gyökerező munka, mint Róth Miklós munkája. Ő egyetlen, jól megírt könyv- ben teszi érzékelhetővé a vallásos, de a világi dol- gokra nyitott zsidóság sorsát a harmincas évek vé- gétől.

Róth Miklósnak az életben maradásért folyta- tott küzdelme megrendíti az olvasót. Nem a felka- varó részletekre összpontosít, hanem a teljes tra- gédiába fordul magyar-zsidó történetet beszél el, amelynek első fejezetei Debrecenben játszódnak. Az auschwitzi halálgár belső viszonyaival, egész szer- vezetével foglalkozó írása érzékelhetővé teszi a bor- zalmat, átélhetővé önmaga megértését.

Róth Miklós halálával egy kiváló egyéniséggel let- tünk kevesebben. Emléke megmarad, és be lett írva az örök élet könyvébe. Az Erdélyről szóló könyvemet ezért az ő emlékének ajánlom. ■

EGRI JÓZSEF: BADACSONYI EST

Honvágy

Nekem a Balaton
a riviera

Silló Sándor

Van egy barátom – az Állam alapítása óta él itt, és még húsz sem volt, mikor érkezett –, ő nem tagadja: honvágya van. Az ő korában, pláne a koronaidőben nem mehet. Sőhajt egyet, ha Magyarországról kezd mesélni. Olét is ismerek, aki sóvárogva nézi a balatoni képeket, és az a gyanúm, hogy soha nem fog elmúlni belőle a hiány. Van, aki a családja miatt röpködne vissza. Van, akit a gyomra húz, mást a zene vagy a színház. Barátok! Hogyan is lehetne őket elfelejteni! Sörözések, borozások, kirándulások.

És persze tudok ellenpéldát – vatikot, hadast egyaránt –, aki minden magyart kihajított az életéből, talán még az emlékeket is. Ő nem főz lecsót, csak saksukát. Ha éhes, izraeli ételekkel álmodik. Arik Einstein-re nosztalgiazik, nem az LGT-re. Nem is jár izraeli magyar bulikba.

Nem sok magyart ismer itt.

És persze a két végpont között feszül a számtalan, tarka változat.

Ez a szemét vírushelyzet mindent élesre állít.

Ez a szemét vírushelyzet mérlegre késztet.

Mi maradt bennem odaátról?

A Balaton jó lesz mérlegnek.

Körbestoppoltam párszor tinédzserként. Tudtam, melyik faluvég jó hely és melyik nem, és rettegtem a rendőr-színű Zsiguliktól. A szemesi kempingbe egy teniszoktató haver csempészett be nyaranta. Ma Spanyolországban él, neves festőművész.

A badacsonyi borozóknál is

fontosabb volt az Egrý József Múzeum. Zarándokhelyem. A Balaton festője, ma sem tudok betelni vele.

Jártam egy füredi lánnyal az első gimis nyáron. Ismertük a zenekart, amelyik a mólón játszott. Később országos hírnévig vitték, aztán eltűntek, mint a sóhaj. Az esküvőm a MÁV-üdülőben volt, Akaratyán, hosszú megterített asztal a parton. Ma Mészáros Lőrincé, kutyákkal őrzik és felveri a gaz. Ugyanez a helyzet az (egykori) zánkai Úttörővárosban, ahol vitorlázni tanultam. Akkor már gyerekváros se volt, de még a miénk, embereké. Ma a Felcsút-klán tulajdona. Apám cégének a vállalati üdülőjét Fenyvesen, ahol a gyerekkori nyarak legszebb szeletei teltek, elsőként privatizálták. A „mi” szabadstrandunk fizetős lett, de ugyanolyan lepukkant, mint volt.

Aligánál láttuk meg a vonatból először a széles víztükröt. Ott a Balcsi! – visongtunk a húgossal.

Láttam egy mai térképet, amin be voltak jelölve az oligarchák birtokhatárai. Szinte semmi nem maradt belőle nekünk.

Az első mesterem a kenesei telek stégjén tanított akvarellezni: „Nyomd a rajztáblát a víz alá, ha nem sikerül!” A felszín alá nyomott képről leúsztak a színek.

A felszín alá nyomott képek: ennyi maradt. Egykori életem hűlt helye.

A Balaton csak egyetlen példa, ugyanígy mesélhetnék az ország színházairól is. Szinte mindben jártam annyiszor, hogy a művészbejárótól csukott szemmel eltaláljak a színpadig, a nézőtérig. Barátaim dolgoznak bennük most is. De ez már nem az, amire 16 évesen fel tettem az életem. Politikai meccsek

színtere, ahonnan kifocizták azt a szellemet, ami visszahívta.

Miért keresném fel a hitem, lelkesedésem romjait, mikor nem jártam még Máltán, Krétán, és olyan városok várnak vissza, mint Prága, Lisszabon, Kolozsvár? Ez utóbbi szintén gyerekkori nyarak színhelye, de kilóg az egykori hazámat fedő árnyéksáv alól. Visszahúz. Nem volt soha az enyém – mint a Balaton –, ezért elvenni sem tudták. Felnőttként sok szép munka, barátságok világa volt. Meg tudok én is hatódni, ha csak az elveszett idő a tét.

De az elveszett Magyarország nem csak az ifjúság édes-bús hiánya. Negatív honvágy: a kifosztottságé, a megalázottságé, hogy víz alá nyomtak egy hazát, ami az enyém is volt, és most emigráns vagyok. De így is jobb a helyzetem az ottmaradtakénál, akik belső

száműzetésben élnek meg nap mint nap ugyanezt.

Ez a szemét vírushelyzet mérlegre készített.

A hasam magyar maradt, készül a csirkepörkölt.

Most három percre lakom a tengerparton. Ismerem a környék utcáit, a házak előtt ücsörgőket. Ez már mind az enyém maradt! Ahogy a kihalt tel-avivi utcákat, az üres tengerpartot nézem, egy pillanatra belém mar a szomorúság. Siralmas ez a megszokott pezsgés után.

De ezt itt vissza fogjuk kapni.

És a megtépzott demokráciánkat is. Ha kell, kinn az utcán követeljük vissza, akár a tiltás ellenére is.

Tudom, hogy itthon vagyok, mert már csak itt van veszíteni való.

Azok a távoli színek pedig végleg elúsztak a Balaton szürke vizében. ■

Covid-2.0@hu

MERT MÁS DÖNT ANYAGI ROMLÁSBA

Turcsányi Gabriella

Igen, Magyarországra is megérkezett. Ne várjatok most tőlem tudományos megközelítést, meg tünetleírásokat, sőt a védőoltás meg a kezelés is kimarad. Amiről beszélni szeretnék: az emberek viselkedése. Meg annak a megváltozása.

Valahol olvastam egy nagyon találó gondolatot arról, hogy egy járvány elleni védekezés akkor sikeres, ha utólag azt mondhatod, nem is volt rá szükség. Nos, az első hullám után sokaknak

pontosan ilyen érzése volt. Minek is zárkóztunk be, sodortuk veszélybe a gazdaságot, kergettük szorongásba az embereket, amikor semmi nem is volt? Hát senki nem is találkozott se beteggel, se fertőzőttel...

Mindeközben Magyarországon

Igen, az első hullámot tényleg megúsztuk, és mire eljutottunk a nyári utazgatásokig, az embereknek elege is lett kicsit. Unták a maszkot, a fertőtlenítőt, a bezártságot. Ami egyébként teljesen természetes. Csak éppen ennek több — és mint mostanra már látjuk, kifejezetten veszélyes — hozadéka keletkezett.

Az első szimplán és egyszerűen a felelőtlenség. Erről nincs is mit mondani, benne van a pakliban, az emberi természet már csak olyan: ha lazíthat, lazít. Nem vagyunk maszkban strandolásra szocializálódva. Az sem lep meg, hogy a tavaszi bezártság után nyaralt egy kicsit, aki megtehetette. Sejtettük ugyan, hogy meglesz ennek a böjtje, csak azt nem, hogy ilyen hamar és ilyen nagyon.

A második a megjelenésével nem okozott meglepetés. Ez ugyanis a vírustagadó, maszkellenző „barátaink” elterjedése. És ebbe beletartozik az is, hogy az emberek milyen nagy része milyen szívesen hisz el bárkinek bármit, ha az neki kellemesebb. Mert hát igaz, maszkot hordani nem jó. Ezzel cirka 30 évnyi maszkhordás után egyet is értek. Meleg, csiklandozza az orunkat, bepárássodik. Szemüveget hordani macerás fölötte. Nem látom a másik maszkviselő mimikáját, nehezebben értem, amit mond (meg engem is nehezebben értenek meg) — a végtelenségig sorolhatnám. Ámde: megvan a maga haszna. Megvédi tőlem a többieket, ami nekem, felelős állampolgárnak, fontos. És ha mindenki viseli, akkor megvéd engem is tőlük. Mellesleg hozzáteszem, hogy azért akkor is véd, ha csak én hordom, bár jelentősen kisebb hatásfokkal. Viszont semmi, de sem-

mi káros hatása nincs. Nem leszünk oxigénhiányosak a visszalégzett levegőtől, és a saját kórokozóink sem fertőznek vissza. És van egy vi-tat-ha-tat-lan előnye: senkit nem fog zavarni, ha fokhagymás pirítóst reggeliztünk.

Csakhogy a magyarországi maszkellenes mozgalmak élén orvos végzettségű emberek állnak. (Pedig az esküjükben kimondták: nem árthatok. Nil nocere.) És ez nagyon-nagyon rossz. Ezzel azt a látszatot tudják kelteni, hogy a véleményük tudományosan megalapozott. Az emberek meg elhiszik, és mögéjük állnak. Mert tényleg: mennyivel komfortosabb maszk nélkül, és mennyivel egyszerűbb nem elhinni a vírus létezését. És biztos nagyon hasznosnak vélik ezzel végigtrollkodni az internetet is.

Én pedig nagyon szomorú vagyok. Mert meglebbe a lehetőségünk arra, hogy lelassítsuk a járvány terjedését, hogy megóvjuk a szakadék szélén táncoló egészségügyet (és ezzel a magunk egészségét), lehetővé tegyük gyereinknek a normális iskolába járást — sajnos a végtelenségig sorolhatnám. És még csak hatalmas erőfeszítésbe sem kerülne. Bőven elég lenne megvenni egy pár száz forintos textilmaszkot, amit még csak halálra fertőtleníteni sem muszáj, ha este egy kis mosószerez vízzel kimossuk, reggelre száraz és kellemes illatú. Nem dönt anyagi romlásba. Nem ez dönt anyagi romlásba. A munkahelyek elvesztése, az esetleges betegség utáni maradandó szövődmények viszont igen.

Szóval jó lenne végiggondolni, mielőtt nagyon késő lenne. ■

Lehet a Zoomon is érdekes

Mindeközben
Magyarországon

A B'NAI B'RITH NEMZETKÖZI KONFERENCIÁJÁN JÁRTUNK

Breuer Péter és Heisler András

A helyzethez alkalmazkodva végül virtuális térben, a Zoom platformon zajlott le a rendezvény – és valamivel kevesebbszer merült fel a címben megjelölt téma. Ennek ellenére mind az európai, mind az izraeli résztvevők kifejezetten kellemes hangulatú tanácskozáson vehettek részt, melynek angol és magyar nyelvű moderátora Pető-Jordanidisz Theodora, a BBB projektvezetője volt, a zökkenőmentes lebonyolítást még feliratozás is segítette.

Az eseményt és a jelenlévőket (ugye, milyen különös?) Serge Dahan, a BB Europe elnöke, dr. Kardos Péter főrabbi, Aharon Tamir, a Nemzetközi Élet Menete Európai Igazgatója és Jakab István, a magyar Országgyűlés alelnöke köszöntötte.

Minden kicsit másképp zajlott.

Toronyi Zsuzsannával, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatójával a múzeum kiállításairól és a pandémia alatti aktivitásáról Breuer Péter beszélgetett (a BBB elnöke, a Heti TV tulajdonos-műsorvezetője). Ezt követően a kínai zsidóság 21. századi állapotáról, életéről tartott előadást Breuer Ádám, Magyarország pekingi nagykövetségének kulturális attaséja.

Az egyik panel a zsidó nők 21. századi helyzetét választotta témájának. Itt Vadász Magda, a BBB alelnöke, a Béit Jehuda zsinagóga közösségének elnöke és dr. Turcsányi Gabriella, a MAZSIHISZ Krízisközpont mentős-koordinátora választott Pető-Jordanidisz Theodora kérdéseire. Napjaink magyarországi civil szervezeteiről Breuer Péter kérdezte Szalay-Bobrovniczky Vincét,

Lapunk állandó szponzora, a B'nai B'rith Budapest Páholy (BBB) nemzetközi konferenciát tartott 2020. szeptember 13-án. Az eseményre – melynek választott témája: Hit a zsidóságban a 21. században – eredetileg 2020 áprilisában került volna sor. Azonban a világjárvány közbeszólt.

a civil és társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkárt.

Egy nem virtuális konferencián kávészünet következett volna, de most minden szünetben lehetett nézni az előadásokat is az otthon főzött kávé mellett. Az első szünetben Havas Judit előadóművész, a BBB tagja mondta el Radnóti Miklós Nem tudhatom című versét. A szünet után a Heti TV stúdiójában felvett beszélgetésre került sor Heisler Andrással, a MAZSIHISZ elnökével.

A litográfus Julius Bienről, a BB történészéről és volt elnökéről tartott izgalmas előadást Lánchidi Péter, az izraeli Ben-Gurion Egyetem doktorandusz hallgatója. Utána az OMIKE történetéről és A fényből a sötétbe című könyvéről beszélgett dr. Harsányi László közgazdász, társadalomkutatóval Breuer Péter.

A második panelbeszélgetést, amely ismét a kortárs zsidó nők kérdéskörével foglalkozott, szintén Breuer Péter moderálta. Beszélgető partnere volt Fritz Zsuzsa (a JCC Budapest, Bálint Ház volt igazgatója) és Kiss Henriett, aki a BZSH Rumbach Sebestyén utcai zsinagógájának helyreállítását felügyelte.

A szlovákiai zsidó közösség életét és lehetőségeit többen mutatták be: a kassai Concordia Páholyról Jana Tesserová és Tomas Tesser beszélt, a pozsonyi Tolerancia Páholyról pedig Peter Werner, Juraj Alner és Lubica Adamcova. A szlovák–izraeli viszonyról Boaz Modai, a Szlovák Köztársaság izraeli nagykövete tartott előadást.

Breuer Péter és Kardos Péter főrabbi

A következő szünetben a Besh O DroM zenekar muzsikált Barcza Gergővel, Izraelből.

A harmadik panelbeszélgetésen a nemzetközi zsidó szervezetek jelentőségéről, 21. századi munkájukról esett szó. Lantai Dávidot (Élet Menete Magyarország és JCC Budapest, Bálint Ház), Jusztin Ádámot (Maccabi VAC elnöke) és Kenesei Marcellt, a Bálint Ház új igazgatóját kérdezte Breuer Péter.

A napközben érkezett kérdéseket a Kérdések és válaszok szekci-

óban Pető-Jordanidisz Theodora és Vadász Éva, a BBB tagja, az Izraelben megjelenő, magyar nyelvű Új Kelet újság főszerkesztője válaszoltak meg.

A program Földes Máriának A séta című filmjével zárult, az író szerepében Havas Judittal. Habár az eredetileg választott témakörtől a beszélgetők többször is eltértek, a tanácskozás ismeretekben és élményekben gazdag volt. Sőt: lett még egy előre nem tervezett hozadéka is: a szervezők és az esemény követői hasznos tapasztalatokat szereztek a képernyős konferenciák lebonyolításáról.

A B'nai B'rith Budapest Páholyról

A B'nai B'rith Budapest Páholy (BBB) idén 30 éves, a legrégebbi nemzetközi zsidó szervezet tagja. A B'nai B'rith (a szövetség fiai) szabadkőműves páholyként 1843-ban alakult az Egyesült Államokban. A rendszerváltással a magyarországi zsidóság számára is megnyílt a kapu, hogy a nemzetközi szervezethez kapcsolódhasson. Bollmann Györgyit és Korányi Lászlót a müncheni páholy fogadta a tagjai közé, és így kezdhettek hozzá a budapesti páholy megszervezéséhez. A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (Mazsi-ke) támogatásával, 1990 februárjában tartották meg az ünnepélyes alakuló ülést. A kezdeti időszakban az angol Know How Fund segítségét és támogatását élvezte a szervezet, mely a magyarországi kisvállalkozások fellendítéséhez kívánt hozzájárulni (tanfolyamokkal, szaktanácsadással, utazásokkal), tovább-

Breuer Péter és Fritz Zsuzsa

FOTÓK: PETŐ-JORDANIDISZ THEODORA

bá a zsidósággal szemben megfogalmazott sztereotípiákat kívánta leépíteni a magyar társadalomban.

1994-től a budapesti szervezet saját lábra állt, azóta a tagok adományaiból, valamint pályázati finanszírozással tartja fenn a működését. Az elmúlt években budapesti Páholy – a nemzetközi együttműködésen belül – egyre nagyobb hangsúlyt fektet a szorosabb kapcsolattartásra a V4 országokban (Szlovákia, Csehország, Lengyelország és Magyarország) működő testvérszervezetekkel. Ennek fejleményeként minden évben más és más országban kerül sor konferenciára, és négyévente Budapest látja vendégül a V4-ek és nemzetközi testvérszervezetek delegáltjait. A 2016-ban szervezett sikeres konferencia után idén ismét lehetőséget nyújtott a nemzetközi kapcsolatok ápolására, az elmúlt évek kiértékelésére és a jövőbeni együttműködések megalapozására. ■

*A konferencia támogatói:
Miniszterelnökség, Bethlen Gábor Alap, Mazsihisz, Mazsők, Heti TV, Breuer Press International, Mazsikom*

ZsiMű ősszel és télen

Ebben az évben semmi sem meglepő, az sem, hogy a Zsidó Művészeti Napok programjaira a szokásos május helyett ősszel és télen kerül sor, és nem egy héten keresztül, hanem több hónapon át, különböző megszokott ZsiMű helyszíneken.

Abudai MOMkultban október 24-én Dész László, a ZsiMű egyik legkedvesebb sztárvendége Szinetár Dórával és Geszti Péterrel lép a közönség elé. Az est az egyik legnagyobb slágereinek címét viseli: „Legyen úgy”. A felállás egyedi és újszerű, bár a barátság Geszti Péterrel régi, hiszen

nagy sikerű musicaleket jegyeznek együtt: a Dzsungel könyvét és a Pál utcai fiúkat — és Szinetár Dóra is már évek óta színpadi játszótársa Dész Lászlónak. Jó a csapat, és nem mindennapi zenei élmény várható.

November 10-én a Bethlen Téri Színházban a Dart Társulat mo-

dem táncprodukciója ígér különleges élményt. Az est címe, a Yü-Shi két japán szó kombinációjából született; a Yügen — az Univerzum maga, ami kiváltja érzelmeinket, és a Shibui — ami egyszerűnek mutatkozik, vagyis e kettő kapcsolódását hivatott bemutatni. Az izraeli koreográfus, Sofia Nappi különleges

látásmódja és a táncosok előadása olyan művet hoz létre, ami igazolja a Yü-Shi létjogosultságát. A produkció művészeti vezetője Varga Kinga koreográfus táncművész.

November 11-én a Modern Art Orchestra idézi meg a feledhetetlen díva, Karády Katalin szellemét. A Mindig az a perc című koncert közreműködői Tompos Kátya, Pataki Szilvia és Pocsai Kriszta. (MOMkult)

A Budapest Bár koncertje november 12-én várja a közönséget (mind a 11 csapattag énekel), és az előadásról idén sem hiányozhat az irodalom. Grecsó Krisztián széprózáat hoz, egyedi humorral egészíti ki a nagyszerű muzsikát. (MOMkult)

November 14-én Náray Erika Időutazásra hív — dalok és sztorik hangzanak el az Oscar-díj történetéből. A koncertre az Uránia Nemzeti Filmszínház várja a közönséget, a művész vendége lesz Pálmai Anna és Tasnádi Bence. A téma hálás, bár kilencven év termését feldolgozni, feleleveníteni nem könnyű feladat — de minden korosztály megtalálhatja a neki legkedvesebb zenét.

December hava is izgalmas programokat ígér (nyilván az egészségügyi helyzet függvényében alakulnak a részletek). A Frankel zsinagóga, a MOM Kupola és az Uránia a tervezett helyszínei Jávorfi Fegya, Korcsolán Orsolya, valamint a Stetl zenekar koncertjeinek, továbbá Mácsai Pál és Huzella Péter Villon-estjének.

A Zsidó Művészeti Napok a tervek szerint 2021 tavaszán, márciusban és májusban jelentkeznek ismét, új programokkal.

Bízunk benne, hogy meg is valósulnak. ■

Minden az energia- hordozókon múlik

MIT HOZ A JÖVŐ TÉRSÉGÜNKNEK?

Avi ben Giora

A közelmúlt egy történelminek is nevezhető eseménye foglalkoztat, amely – nem túlzás – az egész világ lakosságának borzolja idegeit. Már jó ideje folytak tapogatózó tárgyalások Izrael és az Egyesült Arab Emírátsok között a diplomáciai kapcsolatok felvételéről, ám megállapodást még sosem sikerült tető alá hozni. Most viszont igen, és ahogy korábban is, az USA bábáskodása mellett.

Kinek jó ez, és kinek nem? A békekötés és a kapcsolat-felvétel valódi oka sokkal mélyebben keresendő. Mióta Irán egyre nyíltabban törekszik arra, hogy egyedül ellenőrizze a térség olajexportját, a két másik legnagyobb olajexportőr, Szaúd-Arábia, illetve az Emírátsok egyre inkább

fenyegetve érezte magát. A helyzetet súlyosítja, hogy Irán többmillió megállapodást kötött Kínával, ennek keretében a távol-keleti óriás több éven keresztül nyújt támogatást az országnak, amit Irán olajjal fizet meg. Ennek alapján jogos a szaúdiak és az Emírségek félelme, hogy Irán behozhatatlan előnyhöz

jut. Az már csak ráadás, hogy Irán beválthatja fenyegetését, és lezárja a Hormuzi-szorost, ami gyakorlatilag az olajtankerek megsarcolását vagy útjuk bedugaszolását jelenti.

De nézzük izraeli szempontból is. Az új egyezség növelheti az esetleges új választásokon a most regnáló Netanjahu-kormány esé-

lyeit. Még nem dőlt el, lesznek-e új választások, de a nagy meccs résztvevői ezzel némi előnyhöz jutottak. A kormány másik támogatója a választások csoportja, ők azonban keménykednek. Hiába kérték, sőt követelték tőlük, hogy a koronavírus egyre erősebb terjedése miatt a jesivákat és a zsinagógákat csak bizonyos szigorú egészségvédő szabályok betartásával működtessék, a haredi közösség ezt sok helyen ellenzi és elutasítja. Pedig a járvány terjedéséhez erősen hozzájárul a viselkedésük. A kormány vagy nem képes, vagy nem akarja kezelni a helyzetet. Szeretnék elérni, hogy zárjanak le több várost, ahol a választások semmiképpen nem hajlandók betartani a(z őket is védő) szabályokat. Ha ehhez még hozzá-

vesszük a nagy őszi ünnepeket, akkor szinte teljes a káosz.

Egy félig-meddig anarchista csoport azt hangoztatja, hogy csak a kormány alkalmatlanságát bizonyítják a jelenlegi szabályok, és meghirdetésük csupán törekvés a hatalom megtartására. Hétvégenként több ezres tömeg tüntet a Rabin téren, hogy azonnal vonják vissza az éttermek, kávézók, bárók és strandok látogatására vonatkozó tilalmakat. A Rabin tér egyébként másért is az érdeklődés közepontjába került. Valakik alkalmassá tettek kisebb csomagok szállítására egy drónt, ami aztán a tér fölé repülve marihuána kétgrammos csomagjait szórta szét. Az „égi áldás” pillanatok alatt a zsebekbe került, rendőrség már alig talált bizonyítékokat. A nyomozás persze nagy erővel folyik, vajon ki küldhette és kik csaptak rá.

A földközi-tengeri térség nyugalmát veszélyezteti a török–görög konfliktus kiéleződése is. Törökország a múlt évszázad hatvanas éveiben megszállta a független Ciprus

törökök által sűrűbben lakott északi területeit, és létrehozta a csak általa által elismert Észak-ciprusi Török Köztársaságot (1983).

A mostani konfliktus indítéka a ciprusi felségvizeken talált, nagy mennyiségű földgáz. Országunk itt annyiban érintett, hogy Izrael fedezte fel és aknáztta ki az új gázmezőket. Mivel a gazdagodásból a palesztinok részesülni kívántak, ehhez politikai támogatóra volt szükség, és meg is kapták Erdoğan személyében. A török elnök terveibe talán még az is belefért, hogy ezáltal konfliktusba keveredik a görögökkel. Mindenesetre az eredeti elképzelés, amely szerint görög és ciprusi segítséggel vezeték épül, ami Európának szállít földgázt, jelenleg kényszerűen szünetel. A dolog érdekessége, hogy Oroszország rábólintott az elképzelésre.

Hogy mit hoz a jövő? Még a legbölcsebbek is csak találgatnak. Rengeteg a tennivaló – és 2020-ból már csak pár hónap van hátra. De ez, úgy látszik, semmit sem jelent. ■

KÉPEK: A WHITE HOUSE HIVATALOS WEBOLDALA

Márpedig lehet egyszerre kefiját és kipát viselni!

Steiner Kristóf

„Miért borotváltad le a hajad?” – kérdeztem izraeli barátomat, aki a napokban szabadult meg göndör fürtjeitől és kócos szakállától, miután hat hónap világutazás után visszatért Izraelbe. A repülőtérrel pedig azonnal karanténhotelbe vitték, mondván: hiába tartózkodna külön lakásban, nem közelítheti meg otthon maradt szüleit.

A barátom így kéthetes vakációját egyes-egyedül tölti majd egy szobába zárva.

Amikor megérkeztem, katonák vettek körül, és egy aprócska szobába vezettek, ahol elmondták: a telefonom GPS jelei alapján bármikor beméphetnek, meg se próbáljam meglátogatni a családomat, még akkor sem, ha vállaltam volna: tíz méteres távolságot tartanánk. Felhívtam anyámat, aki a hír hallatán összeroppant, és bevallom, én is elsírtam magam. Ott ültem, érző emberként, előttem pedig szintén érző emberek katonaruhába bújva, akik hivatalból semmiféle érzelmet nem mutathattak ki. Mikor megérkeztem a szállodába, nem bírtam abbahagyni a zokogást – de nem csupán a karantén-kényszer aggasztott, hanem az egész rendszer. Eszembe jutottak az évek, amikor én viseltem ezt az egyenruhát, és ha a saját véleményem, érzéseim keveredtek volna mindabba, amit tennem, mondanom kellett, börtönbe vetettek volna.

Amikor véget ért a sorkatonaság, megnövesztettem a hajam, és nem borotválkoztam többé – nem lázadásból, hanem mert nem bírtam tükörbe nézni, látva a katona-énemet. Most úgy döntöttem, szembesülök vele – leborotváltam a hajam, levágtam a borostát, és

újra ugyanaz az arc nézett vissza rám a tükörből, aki katona koromban voltam, viszont most először a szemébe néztem, és azt mondtam: »Te önmagad vagy, nem pedig ők, nem adhatod nekik az arcodat!« És – ahogyan azt sejtettem – napokon át, mikor megláttam magam a tükörben, azt a fiút láttam, aki nem kérdezett, nem ellenkezett, csak engedelmeskedett, mert hitte, hogy mások jobban tudják, mi a jó és mi a rossz. Most, hogy a karanténidőszak végéhez közeledem, kezdem megismerni magamat a csupasz arc mögött is. És kezdek megbocsátani magamnak mindazért, amit megtettem, mert köteleztek rá.”

A Sovrim stika (Breaking the Silence, vagy Megtörni a csendet) mozgalom ex-katonáit sokan árulónak tartják Izraelben – mert olyan információkat osztanak meg nyilvánosan, amelyeket „a haza védelmében” titkosítottak. Kérdés azonban, hogy elvárható-e egy emberi lénytől, hogy egy életen át őrizze lelke és elméje mélyén mindazt a traumát, amit elszenvedett, és a szenvedést, amit másoknak okozott. Különösen úgy, ha az állam által finanszírozott pszichológus mondja

neki: „majd elmúlik”, „ez természetes”, „minden hazafi keresztülmegy ezen – valamit valamiért”. Különösen úgy, hogy ha valaki nemet mond a sorkatonai kötelezettségre, előállíthatják, gyávának nevezhetik, miközben ugyanezek az emberek elvárják a gázai palesztin fiatalságtól, hogy ne csatlakozzanak a Hamászhoz, hiszen az ő „hazájuk” védelme terrorizmus, hiszen az ő hazájuk nem is létezik. De ha egy 17 éves izraeli ifjúnak nincs ereje azt mondani: „én nem hiszek az erőszakban”, hogyan lenne elvárható egy ugyanennyi idős palesztintól, hogy „átálljon a túloldalra”, vagy legalább embernek, ne pedig szörnyetegnek lássa az „elenség” egyenruhásait?

Miután tegnap [június 6. – a szerk.] több ezer izraeli tüntetett a ciszjordániai területek Izraelhez csatolása ellen és a palesztin identitású emberek jogaiért, meg azért, hogy Izrael állam fejezze be a Palesztin Autonómia területén illegálisan épülő telepek anyagi és erkölcsi támogatását – afféle morális földrengés történt Izraelben. Milliók fogták fel végre: mások élethez való jogában hinni nem jelenti azt, hogy aláássuk a saját, létezéshez való jogunkat. És felemelni a hangunkat, meglobogtatni a palesztin zászlót nem jelenti azt, hogy ne lobogtathatnánk büszkén Izrael zászlaját is. Épp ellenkezőleg: jogunk van megmutatni, hogy így is lehet izraelinek lenni. Ugyanakkor izraeliek milliói – köztük baloldali aktivisták is – elhatárolódtak a tüntetőktől, mondván: „túl hangos” volt a demonstráció.

Ám ha a szűfrazsettek anno nem láncolják magukat a brit miniszterelnök hintójának kerekéhez, és nem dobálják meg záptojással – vajon ki harcolta volna ki a nők szavazathoz való jogát? Magam sem hiszek abban, hogy erőszakra erőszakkal kellene válaszolni. Abban sem, hogy az agressziót legitimálja, ha az „ellenfél” erőszakkal közelített felénk. Viszont feltétlenül hiszek szólásszabadságban és a hangos, tiszta véleménynyilvánításban. Már csak azért is, mert ez az egyetlen módja annak, hogy párbeszéd indulhasson el a szakadék két szélén rekedt emberek között, és megértsék, meglássák: igenis van hajlandóság és igény a békére, a változásra, a változtatásra.

Hét éve éltem Izraelben, mikor életemben először ültem fel egy buszra Jeruzsálem Damaszkuszi kapujánál, és utaztam át Betlehembe, majd onnan Ramallahba, később Nabluszba. Hét éven át vakon hittem benne, hogy félnem kell odaát. Hét éven át hallgattam azokra, akik vagy soha életükben nem találkoztak hűs-vér palesztinnal, vagy kizárólag katonai szolgálat so-

rán jártak az említett városokban, és a mai napig rettegés és szorongás fogja el őket, ha visszaemlékeznek az ott szerzett élményekre. Amikor viszont Nablusz törökfürdőjében összeakadtam egy izraeli meleg férfival, aki rendszeresen átjár arab kedveséhez, amikor az óvárosban eltévedve a barátságos útbaigazítást azoktól az egyenruhás palesztin rendfenntartóktól kaptam, akiket az izraeli tévé egyszerűen csak terroristáknak nevez, és amikor Ramallahban buliztam kendő nélküli, tetovált palesztin lányokkal, akiknek legnagyobb vágya, hogy egyszer Tel-Avivban is félelem és stigmák nélkül mulathassanak a helyiekkel – akkor rendeződött át minden a fejemben.

Tény: nem minden palesztin jó – ahogy nem minden izraeli sem az. Tény: Palesztinát több mint ötven ország nem ismeri el országgént, de csaknem harminc állam Izraelt sem, és mindettől függetlenül palesztin és izraeli indetentitású emberek, palesztin és izraeli kultúra létezik – szerencsére. Ez ellen pedig senki semmit sem tehet. A legfontosabb tény pedig mindezek ismeretében, hogy nem fogadjuk el a ránk erőltetett valóságot kérdések feltevése nélkül. Nem vesszük készpénznek azt a realitást, amit az érdekrendszerek pakolnak elénk: „Vagy ezt eszed, vagy semmit.” Minden rettenetes történet mellé, ami arról szól: egy palesztin nem bánt emberként egy izraelivel, akad egy másik történet, amelyben egy izraeli nem bánt emberként egy palesztinnal. És egyik gaztett sem teszi elfogadhatóvá a másik gaztettet.

Én büszke vagyok azokra az izraeliekre, akik tegnap kimentek az utcára, és hangosan, bátran kimondták: elég volt! Sem társadalmi, sem kormányzati szintű nyomás nem állíthatja meg a változást. Az emberek nem katonának, nem robotnak és nem nyájnak születnek, hanem embernek. És az emberségüket többé nem hajlandók elismerésre és elfogadottságra cserélni. És büszke vagyok azokra a palesztinokra, akik mindezt látva – az odaát rájuk nehezedő társadalmi és politikai nyomás ellenére – ki merik mondani: „Hiszek Izrael létezéshez való jogában, ahogy az izraeliek jóságában is.”

Savua tov – szép hetet mindannyiunknak, a fal mindkét oldalán. ■

Steiner Kristóf ugyan már Görögországban él, de változatlanul lapunk vezető szerkesztője maradt. A #Savua tov

Steiner Kristóffal című sorozata az Új Kelet Facebook-oldalán követhető. A fenti írás eredetileg idén nyáron (2020. június 7.) jelent meg.

Hogy kerülnek zsidók a katedrálisba?

Halmos Sándor

2019-ben Pészach beköszönte előtt értesültünk a párizsi Notre-Dame-ban bekövetkezett tüzesetről, ami a tetőszerkezet jó részét elpusztította, és jelentős károkat okozott a templom belső terében is. Az azóta eltelt időben felerősödött a vita, hogy a templom eredeti állapotában állítandó-e helyre, vagy valami nagyon korszerű (esetleg üvegborítású) tetőzetet kapjon. De a helyreállítás nem maradhat el, hiszen a Notre-Dame nélkül Párizs nem lenne az, ami.

Haïm Korsia, Franciaország főrabbija volt az első, aki együttérzéséről biztosította Párizs érsekét, Michel Aupetit-t, s világszerte megindult a gyűjtés a zsidóság körében a gyors helyreállítás érdekében. A magyar zsidóság is az első között küldte el adományát, de voltaképpen mindenki, aki az európai történelmet ismeri, átérezhette a franciák fájdalmát, hogy Franciaország lelét emésztette a láng.

Szinte bizonyos azonban, hogy a hétköznapi zsidó ember nemigen érti, miért fontos a zsidóság-

nak a székesegyház megújulása. A zsidóság és a kereszténység találkozása a középkor lenyűgöző szépségű templomában elég különös előtörténet megismerését kívánja.

A 12-13. század Európájának számos részén üldözték a zsidókat. X. Gergely pápa (a pápai trónon 1272–1276) kifejezetten barátságtalan volt a zsidósággal. Levéllel kereste meg a francia egyházat (célzottan a Notre-Dame székesegyház érsekét) és a kor uralkodóit, melyben számos váddal illette a zsidóságot, a Talmudot, és annak ürügyén a zsidó gondolkodást. A vádaskodáshoz az ötletet a párizsi Jechiel ben Joszif rabbi egykori tanítványa adta, akit a zsidó közösség 1229-ben kivetett magából. Ő utóbb kikeresztelkedett, és már Nicolas Donin néven nyújtott be IX. Gergely pápának egy feljelentéssel felérő memorandumot (1239), melyben egykori hitsorsosai ellen fordulva igyekezett bizonyítani, hogy a Talmud sérti a kereszténység alapelveit, és gyűlöletet szít a nem zsidók ellen. (Ennek a vádaskodásnak lett később a következménye, hogy IX. Lajos francia király kiűzte a zsidókat Franciából.) 1240-ben ezért hitvitára került sor a Notre-Dame előtti téren, a vita tárgya: a megvádolt Talmud.

A hitvita a kor izgalmas látványosságának számított, mint egy lenyakazás, vagy ma a foci világbajnokság döntője, a francia uralkodó is érdeklődéssel követte. A kor legnagyobb bölcsei vettek benne részt (nem saját akaratukból): a keresztény teológusokkal szemben Jechiel ben Joszef rabbi, Rothenburgi Meir, Falaise-i Samuel ben Solomon és a Coucy-i Mosé ben Jakob állt. A vita központi kérdése az volt, hogy a Talmud valóban megparancsolja-e a zsidóknak a keresztények gyűlöletét. A szóbeli párharcról előre lehetett tudni, hogy keresztény teológusok felé lejt a pálya. A zsidók alulmaradtak a vitában, ezért tűzhalálra ítélték a Talmud összes fellelhető példányát. Két évvel később ugyanott került sor az ítélet végrehajtására, a katedrális előtt vetettek máglyára mintegy tizenkétezer kéziratos könyvet.

A hitvitát lezáró másik döntés a zsidókat megkülönböztető öltözet viselésére kötelezte. Egy negyedszázad múltán (1269) a már említett Lajos király további megszorító intézkedésekkel vegzálta a zsidókat: ruhájukon megkülönböztető jelet, fejükön pedig csúcsos kalapot kellett hordaniuk. Az ezt sűrűn kiegészítő vagyoneklobzás akkor és még évszázadokon át általános gyakorlatnak számított.

A katedrálisépítészet korában a népesség többsége nem volt írástudó. A templomok összes díszítése, a festett üvegablakok, a falfestmények, domborművek a szegények Bibliájaként (Biblia Pauperum) oktatási funkciót is elláttak. Képszerűvé vált az Ószövetség és az Újszövetség, a prédikációkban gyakran a falra mutatva hivatkoztak a bibliai történetekre. De a freskók a saját korukat is tükrözték, a ruhaviselet, a tevékenységek ábrázolásával. Ennek köszönhetjük mi, kései utódok, a tudósítást a kor mindennapjairól, életfelfogásáról, értékrendjéről. Sőt: nem csak a keresztényekéről.

A Notre-Dame nyugati homlokzatán, az egyik kapuzat (portál) ívelt háromszögében elhelyezett domborművön a Mária szüleinek esküvőjére érkező vendégek mind hosszú köpenyt és magas, csúcsos kalapot viselnek. Ruhájuk csak zsidóságuk tényét közölte, nem gúnyolta őket – valószínűleg francia zsidók álltak hozzá modellt. A korabeli szobrász ismerhette a zsinagóga belsejét is, mert a taleszba burkolózó rabbi mögött felismerhető a középkori imaház, ami egyébként itt a jeruzsálemi szentélyt jelképezi. A rabbi mellett tóraszekrény áll, benne a tóratekerccs, jelzésszerűen könyvek és örökmécses egészíti ki a képet. A jobbról érkező jegyespár áldozatot visz a szentélybe, a biman tóratekerccsek nyugszanak. A háttérben két zsidó áll, beszélgetésbe merülve.

A Notre-Dame homlokzatán azonban a zsidók és keresztények kapcsolatának egy másik jelenetét is láthatjuk, két allegorikus nőalakként. A büszke, nemes, királynői jelenség az Eklézsia, míg

a zsidókat lehajtott fejű, tekeredő kígyóval eltakart szemű alak (a Zsinagóga) szimbolizálja, kezében törött jogar, az ujjai közül kicsúsznak a kőtáblák. A katolikus egyház a szobrok által azt közvetítette híveinek, hogy a zsidóságnak vége, legyőzték.

Ezt az allegóriát a katolikus egyház különösen fontosnak tartotta. Mivel az erősen szekuláris francia forradalom során az eredeti szobrok megsemmisültek, a templom felújításakor, az 1800-as évek végén az eredeti tartalmat megtartva újrafaragták őket. Ugyanakkor a homlokzati díszek megmutatják a kereszténység

zsidó örökségét is: a két nőalak között a királyok galériája felsorakoztatja Izrael és Júda 28 királyát – utalva ezzel Mária őseire.

A Notre-Dame homlokzatának legnagyobb részét szerencsére nem érintette az áprilisi tűzvész. Megmenekült a franciaországi zsidó történelem középkori tanúja és művészi emlékei. Ha majd ismét feléled a turizmus, és Párizs látogatható lesz, érdemes fölkeresni és megnézni ezt a kőbe vésett történelemkönyvet.

Ami pedig a szent iratokat illeti: ha el is égették őket a katedrális előtt, a Talmud öröksége, szellemisége, lám, nem pusztult el. ■

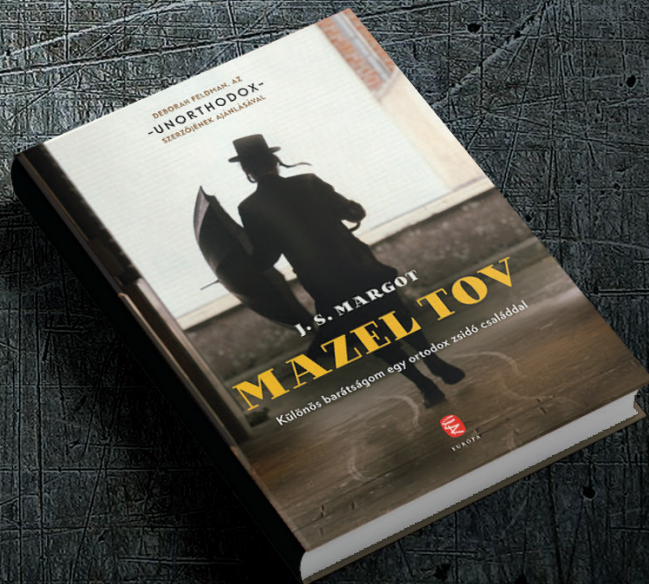
Kicsi kis változások

#AzÚjKeletNemARégi

J. S. MARGOT: MAZEL TOV

Bedő J. István

„Fel nem foghattam, miért nehezítik meg az emberek ennyire a saját életüket. (...) Hogyan lehetséges a mai világban élni, ugyanakkor szigorúan betartani a zsidó vallás, a zsidó kultúra és a zsidó identitás valamennyi szabályát, törvényét és rítusát?”

Margot teszi fel magának ezeket a kérdéseket azután, hogy Antwerpen egyik, sok generáció hagyományát továbbvivő (és a legrésebb napokat is túlélte) zsidó családja, Schneider úr és neje (nem ez a nevük) korrepetitorként alkalmazza a gyerekek mellé. Már maga a jelenség is meglehetősen szokatlan, hiszen a vallásos családok igyekeznek saját köreikből megtalálni a feladatnak megfelelő embert. De a húszéves tolmácsoló a legtöbb szempontnak megfelelt. Amit pedig nem tudott, azt most tanulhatta meg. Hova léphet be, hogyan üdvözölhet másokat, kivel állhatnak szóba a gyerekek, mik a kötelező teendők és mik a tilalmas ételek, italok – és főképpen: hogyan tekintenek Sch-

neiderék önmagukra és másokra. Szóval a hasonlóságok és a különbözőségek rendszere találkozik ebben a könyvben.

Margot, akinek természetesen van családneve is, még ha ez a borítóról nem is derül ki, bizonyára azért nem mutatkozik be teljesen, mert meg akarja őrizni az őt fogadó család azonosíthatatlanságát, inkognitóját (bár a mű egyes külföldi kiadásai a szerzőt megnevezik).

Hogy ortodoxnak lenni mennyire nem egyszerű feladat, azt Thomas Meyer könyvéből, a Zuhé úr mulatságos történetéből már megismerhettük. Ez itt most inkább az olvasó rácsodálkozásának hosszú pillanata. Margot a harminc évvel ezelőtt kezdődött történetet felidézve egyszerre éli át egy

nagyon konzervatív, nagyon bezárkózó kultúrával szemben érzett idegenkedését – meg azt is, hogy neki itt a feladata a gyerekek „fel-tuningolása”, már ha hagyják. Mert a legidősebb, de még kamasz Jakov egyszerűen felsőbbrendűnek érzi magát a házitanítósodó Margot-hoz képest. Ez akkor mókás, amikor kiderül, hogy Jakov a nyílt világ dolgaiban mérhetetlenül tudatlan – igaz, nem is érzi szükségessé, hogy arról többet tudjon.

De az idegenkedés nem egészen egyoldalú. Nem hagyhatom ki ugyanis, hogy Margot egy iráni perzsa fiúval él együtt (a történet kezdetén), és ezt ugyan lenyelik Schneiderék, de azért a „betagozódásra” vonatkozó kérdések (Egy iráni, szóval muszlim? És a maga szülei tudják? És a fiú elveszi fe-

leségül? És akarnak gyerekeket?) jönnek szünet nélkül. Mert Margot ezekben a dolgokban más hozzájuk képest

A könyvben, vagyis hát a három évtizedet átfogó történetben az a legszebb, hogy Margot és a gyerekek között egyre szorosabb viszony alakul ki anélkül, hogy ezt bármelyikük erőltetné. Sőt, a nagyon merev papa is bizonyos fokig barátként, majd szinte-családtagként tekint a lányra, akinek életében számos fordulat zajlik, de közben megmarad ugyanannak az érdeklődő, kíváncsi embernek, amilyennek megismerték. Majdnem be is fogadták őt – persze a szükséges távolságtartással. Ennek bájos (jó ez a szó ide?) következménye, hogy az immár újságíróvá lett Margot interjút készítene egy antwerpeni házasságszerzővel (sadchen, matchmaker), de az illető hölgyek szinte seprűvel hajtják el, sőt Schneidernét dorongolják le, hogyan merészelte hozzájuk küldeni... Szóval, ha a két világot elválasztó kerítés teteje valamennyire le is morzsolódott közöttük, a java megmaradt.

Az egykori gyerekek felnőve világot látnak, valamennyire szabadabb gondolkodásúak lesznek – de az antwerpeni válaszfalakat a lelkükben magukkal viszik. És persze ez szerette a világon hasonló, ahol világi gondolkodásúak és mélyen vallásosak élnek egy városban, egy országban, egy földrészen.

Margot könyvét az a Dorothy Feldman ajánlja, aki Unortodox című könyvével nagyjátó alá helyezte saját hiperortodox közösségét, amelynek béklyóitól megszabadult. Nem tekinthető (a beharangozókkal ellentétben) a Feldman-mű párregényének, hiszen Margot kívülálló, világi, és nem is az ő fejlődése áll a középpontban. De jó tollú újságíró-regényíróként rendkívül etikusan és tárgyilagosan mutatja be, miképp változik, szekularizálódik apróságokban a holokauszt utáni harmadik nemzedék. ■

J. S. Margot: Mazel tov. Különös barátságom egy ortodox zsidó családdal

Fordította: Gera Judit

Európa Könyvkiadó, Budapest, 2020

440 oldal, teljes bolti ár 4299 Ft

A könyv kiadói fülszövege

Amikor Margot, a húszesztendős egyetemi hallgató 1987-ben korrepetitori munkát vállal egy négygyermekes család mellett Antwerpen zsidó negyedében, még nem tudja, hogy teljesen új világ nyílik meg előtte, és egy több évtizedes, különös barátság veszi kezdetét.

A modern ortodox zsidó családnál szabályok végtelen sorával szembesül – például soha nem mehet hozzájuk pénteken, nem foghat kezét a férfiakkal –, és mindenféle egyéb furcsasággal, amelyről még soha nem hallott, például külön hűtőszekrénnel a húsos és tejes ételeknek, vagy a zsidóság saját időszámításával. Eleinte meglepődve, olykor indulatosan reagál, ám ahogy egyre közelebb kerül a gyerekekhez, és egyre többet beszélget a szülőkkel, kezdi megismerni és tisztelni a világukat. Feltesz kérdéseket, melyek eddig nem foglalkoztatták: miért különülnek vajon el a zsidók, üldöztetéssel teli történelmük ellenére? Vajon miért érez a rituálék és hagyományaik látán egyszer ingerültséget, másszor viszont sóvár vágyakozást? Hogyan egyeztethetné össze a saját maga és kedvese, az iráni politikai menekült Nima Palesztina iránti szimpátiáját, amikor épp zajlik az intifáda és az Öböl-háború?

A Mazel tov vicces félreértések, megindító és megrázó pillanatok, váratlan emberi kapcsolatok lefegyverzően, olykor provokatívan őszinte története, melyben vallások és kultúrák, nemi szerepek és ideológiák folyamatos ütközései tanítanak toleranciára, elfogadásra, együttérzésre – és arra, hogy a felnőttek építette falakat olykor egyedül a gyerekek képesek lerombolni.

Az írás eredetileg az olvassbele.com oldalon jelent meg.

M2

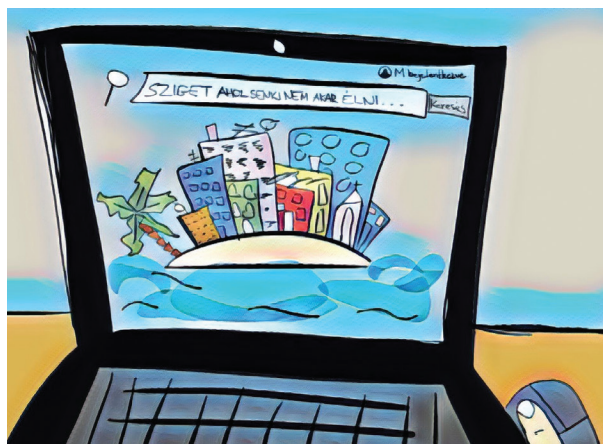
Kovács Kata

M mutatójára egy pillanatig még tétovázott a bal gomb fölött, de végül megnyomta. Megtette. Kírúgatta magát a Facebookról... még megnézte, hogy lehetséges-e újra bejelentkeznie a régi profillal, de erre már a Facebook valami olyasmit üzent, hogy ez már végleg nem fér bele az ő biztonsági policy-jükbe. Szuper. Volt ugyan még egy fals Facebook identitása a hozzá tartozó email-címmel, amit általában arra használt, hogy nyegle politikusokat vegzáljon zöld- és fekvőrendőr-kérdésekben, de hát úgye azokat a jelszavakat is – rejtjelezve persze – egy olyan papírra írta, amit biztonsági okokból ő sem talált legalább fél éve.

Eljött tehát a pillanat. Olyan sokszor fenyegette már a körülötte élőket azzal, hogy kilovagol Mongóliába, hogy letisztuljon minden benne, ideje volt mindezt megtenni.

Régi nevén időpontot foglalt a hivatalba, hogy új iratokat készíttessen. Péntek, zárás előtti utolsó félóra. Augusztus, uborkaszezon. Ideálisnak tűnt. A terve az volt, hogy a kihalt épület falai között az ügyintézőnek csak úgy odasúgja, hogy véletlenül írjon másik nevet a személyijére. Ő nem szörözne ezen sokat, felőle lehet a hangzás hasonló, sőt, ha úgy tetszik, csak változtasson meg pár betűt.

Élesen emlékezett annak az ügyintézőnek a cinkos mosolyára, aki húsz évvel ezelőtt azt mondta neki, nyugodtan hagyják le a második utónevét az útleveből, úgysem hangzik valami jól. Mert az ilyen különös kihágások bizony megtörténtek, és a hivatali rendbontások a lázadó szabadság érzetét adták M-nek. Valami az

Grafika: SALAMON SÁRA

„élet mégiscsak kerek” érzést, amiről meg rögtön beugrott az a graffiti a körről abban a régi macedón filmben, aminek a zenéjétől mindig fura érzés fogta el, és ami ilyenkor visszarepítette akkori önmagához.

A névváltoztatás végül nem sikerült, a kisasszony elég rugalmatlannak bizonyult, de hát a fáradtság ezt hozza ki egyesekből. Az anyakönyvi hivatalt emlegette, meg kérvényt és részletes indoklást. M úgy gondolta: az, hogy ő úgy érzi, a karantén óta már nem az a korábbi Hebehurgya M, aki akkor volt – szóval a hivatalnak ez talán nem lesz elég ütős érv.

Mindegy, beletörődött, hogy az új műanyag kártyán a régi neve szerepeljen, de azért a fényképen megpróbált új énjének megfelelő arcot vágni. Ezt a kitélt ő maga sem értette, mindenesetre az ügyintéző arcán azt látta, valami átment a lencsén. Jól tette, hogy zárás előtt jött, ilyenkor a fényképekkel már nem kekedkednek.

M úgy érezte, elveszítette a középpontját. Kicsúszott. Valahogy oldalra. Nem passzolt jelenlegi életébe. A testét már régóta nem értette. Azt gondolta, az ő személyiségéhez valami inas test illene. Megtérés önmagához. Így hívta magában a kilovaglós feladatot.

Eszébe jutott, hogy valaha olvasott egy szigetről, ahol nagyon kevesen laknak és olyan kemény az élet, hogy senki nem akar odaköltözni. Megkereste az interneten, és felhívta az egyetlen telefonszámot, amit a rendszer kiadott. Nyilván a polgármesternél csörög majd.

Megkérdezte őt a job situation-ról a szigeten, mire hahotázás és valami csapkodás hallatszott a vonal túlso végéről. Talán opportunity-t kellett volna mondania?

Végre a nevetés elhalt, és a rekedtes hang annyit mondott: Come and see. ■

Régi-Új Kelet

Háború lesz Beit Shean és Nir David között?

Arie Singer

Sok minden változott, amióta a kibucok már nem azok, amik valamikor voltak. Erre a legjobb példa a Nir David kibuc és a közeli városka, Beit Shean között lezajlott eset – vagy minek is nevezzem... Beit Shean, mint ismeretes, arab lakosságú település volt a függetlenségi háború előtt. Abban a háborúban részt vettek az akkori Tel Ámál tagjai, elfoglalták (felszabadították) a várost, és elkezdtek özönlenni az új bevándorlók, hogy egy új zsidó várost építsenek a római romok közé. Lehet azt is mondani, hogy sikerrel.

Aváros Irakból és Marokkóból érkezett új lakói kezdetben nagyrészt az építkezéssel voltak elfoglalva. Bár az akkori törvények a kibucban tiltották a bér munkát, de azért, mint sok más esetben, itt is akadtak kivételek. Sokan dolgoztak a közeli kibucokban, Beit Alfában, Tel Ámálban, Mösziotban és

Rösafimban, de gyakran nem a mezőgazdaságban, hanem a különböző üzemekben, gyárakban kaptak munkát.

Vagyis a mezőgazdasági kibucokban érvényesült a kommunizmus, az iparban pedig működött a kapitalizmus – és jól kijöttek egymással.

Tel Ámált (ma Nir David) egy áldott folyó szeli át, aminek Ászi a neve. Itt tanulhatott úszni az olék második, harmadik és negyedik generációja, mégpedig ifjú gyerekkorban. De nem csak úgy úszkálni, pancsikálni. Az Ászi vize komoly úszókat nevelt, az országos bajnokságokon rendszerint az itteni sportolók kapták a legszebben csillogó érmeiket.

Nemrég furcsa balhé kezdődött az Ászi partjain. Izrael törvényei szerint minden víz – a folyók, tavak, a Földközi-tenger, a források és minden más víz – az állam tulajdona, de használni őket mindenkinek jogában áll.

Ezt a lehetőséggel élve, kezdtek tömegesen jönni Beit Sheanból a fiatalok, megkóstolni az Ászi vizét.

Mivel azonban a folyópartot elérni csak egyetlen úton lehet, hát a kibuc lakóházai között egyre több hivatlan vendég, városi suhanc jelent meg. Csakhogy ezek a fiatal emberek valamiért úgy gondolták, hogy a házakat körülvevő gyeplő, az ápolt kertek, meg a kibuc tiszta járdái éppen olyanok, mint a zárásra készülődő zöldségpiac, ott mindenféle szemét szétszórható. Pedig nem.

A kibucclakók először szép szóval próbálták kitessékelni az inváziós előőrsokeket, de hiába. A helyzet hamar elfajult, mert a természetes vízpart végül is nem beach vagy strand, véce sincsen. Egyre többször érkeztek a jelzések: ha a közelből érkezőkre épp rájött a szükség – a vízben vagy a parton hagyták ott kínos névjegyüket.

A kibuc úgy döntött, hogy előre menekül: az idegenek számára saját strandot alakítanak ki az Ászi folyón, de az is hasonló lesz, szolgáltatások nélkül. Meg is történt, és ahogy sejteni lehetett, minden negatívum, amit addig a kibucnak kellett elszenvedni – most a másik területre koncentrálódott. A helyiek szerint a városi strand maga a pokol. (A szaga legalábbis.)

Hogy innentől kezdve mi lesz a következő lépés, még nem tudni. Lehet, hogy tárgyalások útján megoldódik a kérdés. Remélhetőleg mielőbb kiegyeznek. A kibuc és a város között semmiképp sem lenne hasznos a háború. Izraelben enélkül is épp elég puszkaporos a levegő. ■

KÉPEK: GILELYAHU

Tükröm tükröm

Nimrod Dagan

Vannak, akik szerint az ember nem tud megváltozni, de úgy vélem, ez nem igaz. Az emberek belülről is változhatnak, legalább annyira, mint kívülről.

Szinte mindennap ránézek magamra a tükörben, ha akarom, ha nem. Igaz, vannak olyan napjaim, amikor egyáltalán nem akarom megnézni magamat. Az enyém a legszigorúbban ítélkező szempár, ami a testemet figyeli a fejem búbjától a talpamig.

Mindent látok, minden új ráncot, minden új foltot. Mindennel, ami kicsit is gyanúsnak tűnik, szeretnék rögtön időpontot kérni a bőrgyógyászhoz, csak hogy minden rend-

ben legyen. Látom a szemem alatt a mély, fekete árnyékokat, ha az előző napokban nem aludtam jól, látom, amikor a szemöldököm alatt száraz folt van, látom amikor nem fordítottam elég figyelmet a fogmosásra, látom, mikor kell borotválkoynom, haját vágnom vagy mosnom, vagy aggódnom amiatt, hogy megkopszodom.

Látok minden plusz kilót, látom a kínos helyen nőtt szőrszálakat, látok olyan foltokat, amelyekről nem

tudom, hogyan szereztem őket, látom azt is, amikor stresszes vagyok, amikor nem ettem jól vagy amikor túl sok alkoholt ittam, látom, amikor a hátam görbe, pedig nem tudtam, hogy hajlott a tartásom, látom a sarkamon a repedezett bőrt, látom, hogy a kis sebeknek több idő kell a gyógyuláshoz, mint amennyire öt, tíz vagy tizenöt évvel ezelőtt szükségük volt.

Tudom, hogy több időbe telik, mint egykor, amíg izmokat növesztek vagy a fölösleges kilókat elveszítem. Tudom, hogy testem érzékenyebb a hidegre, a hőre, a szélre. Tudom, hogy a szemem nem olyan jó, mint volt, tudom, hogy a fülem sem a legjobb, és még az anyagcserém sem olyan gyors, mint régen.

Tudom, hogy éhesebb vagyok, mint sok éve, tudom, hogy gyorsabban elfáradok, tudom, hogy filmnézés közben elalszom, tudom, hogy kevesebbet mászkálok el hazulról, kevesebbet bulizok, és általában kisebb bennem a türelem a fecsegés iránt. Tudom, hogy a nappal kelek és tudom, hogy nem sokkal napnyugta után már ásítózni kezdek.

Természetesen ez az egész perspektíva kérdése. De mivel a kétéves gyerek egyszer 13 éves lesz, a 40 éves férfi meg 65, a 20 éves korom látja a különbséget 30 éves koromban. És mindazzal, amit látok, nincs bajom, ellenkezőleg, átölelem az összes változásomat, ami rám talál.

Megtanulom, hogyan éljek velük, hogyan hozhatom ki belőlük a legjobbat. Elvégre nem arról van szó, hogy lehetne mást tenni. ■

Határtalan házikonyha

A nagyvilág ízeit kínálja az otthon kényelmében Steiner Kristóf és Nimrod Dagan közeljövőben megjelenő szakácskönyve. A budapesti Kulcslyuk Kiadó honlapján (nyitottakademia.hu) már megrendelhető a 242 oldalas kötet, amit szerzői így ajánlanak: Növényi alapú, gluténmentes receptek felelős hedonistáknak.

»Főzzünk abból, amink van – ne abból, amink lehetne, ha volna. Határtalan házi konyhánkban „minden helyettesíthető mindennel” aszerint, hogy mi akad az almárium vagy a sarki bolt polcain.

Első közös szakácskönyvünkben olyan receptúrákat gyűjtöttünk össze, melyek az ízek szárnyain repítenek minket messzire – akkor is, ha legfeljebb Methana félsziget határáig battyogunk alapanyagokért. Világutazásra hívunk saját kezűleg eszkábált konyhaasztalunk körül, hogy együtt tapasztalhassuk meg: a házi konyha is lehet kozmopolita, és a családi receptek inspirálta hagyományos fogások is hívhatnak hedonista kulináris kalandra, ha kreatívan és jókedvűen kísérletezünk együtt.»